

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

[illegible]

(שְׁמוֹת כט.)
(ע' חס' שְׁמוֹת)
ט: ד"ה מִסּוֹס קִינָא)
(שְׁמוֹת כט.) כ
סוגיא ט"ז כמה וכמה
עיינים, (7) מנחות מג
שְׁמוֹת דף כט.
מחלף
קדושין מג
שְׁמוֹת כט.) (1) שְׁמוֹת
ט, (1) יח. ד"ה גרס' ע'
(שְׁמוֹת לט, ט) ע'
וריות ח, (1) בשבועות
ט, ע' ראש'
לכות קטנ' ח' ציצית
ס' טו.

[illegible]

הר"ן ד"ה א"ש
נדר שוא
ששבה. עי' ברין לעי
ף יד ע"ז ד"ה ואלו
אמר: שם ד"ה רמ
גליבר אורוותא
ודרימא. כן גי' הר"ן
ביעית פ"ה מ"ז ועי
ירושו בערוך והר"ן
הביאו בשמו:

[illegible][illegible]

תבטל. בדרך שני אדם נשבעין ואין דרך
 זו עולה מנחים: "אפוקי מאי" אמר ליה הכי
 אלו משבעין אומר: "אפוקי" דיהיב ליה
 דברי פוסקים שמשמקם **הן** וקלא אומן וזו
 עזר עמנו מן
 צור איניס דנשבע
 בלא מני מנהל הכי
 "א" שומעמי
 יולתח היל ובהכי
 נפשי ומשום האי
 נרמס לו הו יודע
 וקנא דרבא. דחזי
 פסטר דכרי וזוהי
 דנשבע צטרח

מכלל דעביד לאפוקי
דנפשיה לא לאפוקי
גברא דהוה מסיק בח
דרבא א"ל ללוה זיל
א"ל רבא א"כ זיל אי
אזל ואייתי קניא ווי
מסתמיך ואזיל ואתי
ליה למלוה נקוט האי
ואישתבע דפרעיה כלל
ההוא מלוה רגו
ואישתפך הנהו וזווי
דקושטא אישתבע
דמישתבע אדעתא
מצינו במשה רבינו
בערבות מואב אמר
על דעתכם אני מש
דעתי ועל דעת המקום
לברכם וגו' מאי אמר
לאו הכי קאמר להו ד
ואמרייתו על דעתינו
על דעתי לאפוקי מא
שמא לעבודת כוכבי
איניש דמשתבע א
עבודת כוכבים איקרי
אלהי מצרים וגו' ולשב
מצות משמע מצות
דמקיימיתו כל מצות
דאמר מר בשקולה
מצות שבתורה ולשב
תורה משמע תורה
דמקיימיתו תורות מש
הטאת תורה אשם ו
[תורות] ומצות [ת]
המנחה מצות משמע
יתוהו דמקיימיתו תו
משמע עבודת כוכב

וְדַת כּוֹכְבִּים וְתוֹרָה כּוֹלֵה אִי נִמְי שֶׁשֶׁ
מִשְׁה רַבִּינוּ מִיֵּלֶתָּ דֵּלָא מְרִיחָא נֶקְטָא
בֵּד: ^ו וְלֹא וְהָא תְּהוּא חוּיָא דְהוּא בֵּי
וְרוּחָא ^י דְּתִיכְנָא וּבִלְע יִתְהוֹן אִמֵּר
טְרַפִּי אֲגָבו טְרוּף קְאָמְרִינִי ^י וְלִתְנִי
דְּקוֹרֵת בֵּית הַבֵּד גְּבו טְרוּף לְמֵאִי נֶפְקִי
בֵּר קוֹרֵת בֵּית הַבֵּד לְחִבְרִי אִי גְבו טְ

לפי אחרון שמוע לעבודת כוכבים. ואם דבר חשוב ומשגל:
 ש: שמוע מצות המלך. דלמאי (אחר) מדוע אתה עושה
 מצות: דלמאי (ומדוע) אתה רואים אותו ודרכים את כל מצות ה'
 שמוע: שמוע עבודת כוכבים שכל הכוונה בה כו'. דלמאי נעטות
 המלכות: איך מילת דבר שיהיה קטן. על דעת המקום ועל
 המלכות: כבודו. דבר ואינו עושה: כולוהי נחשי משרת טרם.
 ש: ויהי נעטות אינם עושים:

וזמנא הוא ודאי שבעת שנה הוא:
 חר שבעה אם לא ראיתי לא אמר
 היכי דהתם (לקמן כח.) חנין שאף
 פירות עליו כדאמרין לקמן, הכא
 נמי דאמר יאסרו פירות עולם עליו

[illegible]

דאי לאסור פירות נכסין לא היה
מולה איסורן במאי כזה*: **אדעתא**
דין אשתבע דאע"ג דלא אמרינן
ליה אשתבע על דעמינו אינו נשבע על

אסקונדרי. חמיכות עץ קטנות
שמשתקין בהם: **ואסיק**
דְּהוּ שְׂמַא זוּזי. כנה את שם מעות:
א"ל פריעתך. כלומר פרעמין מקצת
לדי כופר בכל למה ליה למנקט ספרא
לדאורייתא הא לא מחייב אלמא שציעת
היסק ליתא בקניטות חפץ, אלמא דא
מודה מקצת הוה ודש"ס הכא לא דש
לפרוש משום דלאו צנחנא דיי עסיק

בסייעתא דשמיא: ה"ג ואשתבני
דיהבית ד' וזו. ולא גרסינן דפרעית
לך דהא איהו לאו צמורת פרעון שקליה:
לא אתכם לברכם. לא כשאתם
צמחצמח לזככם שאתם צא לומר שאפי'

הא כתיב בחר הכי את אשר ישנו פה כי
 ואת אשר יזנו פה וכו' ^א: ד"א אסיקו
 שמה לעבודת כוכבים אלוה. כלומר
 ואע"פ שאינו במשמע השנו הא"ה
 דעמל על עבודת כוכבים: ^בהמורה
 עבודת כוכבים. דכתיב בקרבן עבודת
 כוכבים וכו' משגו ולא חששו את כל
 המצות ^ג: אלא מילתא דלא שריחא
 נקמ. וזכ' שצעות שמים בחרא (שצעות

מיהו הפרה לשבועייהו ופירשמי
שם צ"ל: תליסר אורוות
דתיבנא שיעור תליסר אורוות מן:

אֵלֶּה הַנִּזְכָּרִים לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְלִפְנֵי כָל הָעָם
שֶׁהֵמוּךְ קֹדֶם בָּרוּךְ הוּא הַזֶּה לְחַזְרוֹת סָס
זָרִיךְ שִׁיחַ טָרוּף. וְיִצְחָק שְׁלֵמִי [פ"ג ה"ב]
נִרְאָה דְּפִירָשׁ טָרוּף מְרוּבֵעַ דְּלִמְרִינָן
הָסֵם אֵין מְרוּבֵעַ צְבָרִיּוֹת וּפְרִיךְ אֵם
כֵּן לְמֵה לִיּה אֲמַתִּי קֹדֶם בָּרוּךְ הוּא
הַזֶּה וּמַמְנִי לִיחַ אֲזִרְחָא דְּחִנָּה
מַתְפִּים אֵלֶּה מִינְלָה רַבָּה דְּחִנָּה
נִתַּל הַפּוֹרֵם צָבָרִי וְלִמְנִי מְעַבֵּר:
וְנִתַּל הַפּוֹרֵם צָבָרִי וְלִמְנִי מְעַבֵּר:

[illegible]

הודפס ב

א מ"י פ"א מהל' סעודת הלכה יח סמג
אין קצן טו"ש ע"ח"מ ס'
פז סע"כ:
ב מ"י פ"ב מהלכות
זבחים הל' יב טו"א"ח
סימן כד:
ג מ"י פ"ב מהלכות
עבודת כוכבים הל' ד
סמג לארץ ע:

מטמרים. פי' שהוא מטמרים
היו כמו קורות ב' בית
דל. ול"ג דמה ענין
וממ לקורות בית הדל.
ל"ג לפרש במרוק
מטמרים ל' בלע"ז ופרד
להו נמי טרופין פירוש
מן ולכך נחא (גבי)
נחט קורות בית הדל:

[illegible]

דעת יבנא (כת"י):
בכת"י יהא: [י' פ"י]
ון דליכא מרובע
בריות א"כ גם קטן
רובע ליכא בעולם ולמה
למיתני גדול כקורת
ת הכד. ומשני דאין

יכיר גדול כדעתו גמל
 ופורה באיור ולא תני
 בכרי הפורה באיור
 פ"ק קה"ע ע"י
 וירושלמי שלנו דאינו
 יוסת הר"ן: כן צ"ל
 וזומר כמו שיש
 צ"ל תו"י ובערוך פ"י
 יוסף שוה, כמו הטורף
 ז' גגו כפי' מ"ד
 שו"ת מכשירין, טורף פל"ט
 ע"ע ע"כ: מ' כ"ה
 ברפ"י "תורה":

לעזי רש"

ליקוטי רש"י

ו מעוזו ולאחר קצובם
לא עבודת כוכבים
ת ציצית. מדכחיז אה
תורה. וישיעם על כן
י הוה אמר הכי משמע
קי אדעמייהו לאישהכזי
(עו) וכי חשגו ולא חשגו
שם עב כקורח ציח הכד
יה תליסר אורוותא
תתליסר אורוותא

תר אוצר התכ

(6) במשמנה ארץ ה' עתה:
 (7) רש"י ד"ה: נדדי צבאות אמר קונם עלי כבר זו אם אכלתי שתינו סק"ד:
 (8) ד"ה ואי סהיו וי: ועת לחיו סק"ד ולחכי מ"ה: כ"ס: ד"ה פסוקו ויני ארץ אמר להו הוחר סק"ד:
 דלשוננו הוי אומרים כ"ד: ס' ללאוסי הוי אחרים אוקן הימנו:
 (1) אמר רבנא וי: כנו שאלמי דעל כורס כולס אסורין וי: שאלו ובלקל מציירא דלמא כולס: (2) כ"ה:
 מתקין וי: הוחר מנו סק"ד ולחכי מ"ה ורבא אמר:

מתני' ומודע ש"א
 הותרו ע"י ליעל דף כג
 ע"ג גה"ק ד"ה חזק
 מקום: גמ' ת"א כ"ש
 שנודר' שגמול' ע"י
 קדושין דף יג ע"א מ"ה
 כ"ס: ש"ס נדר שגמול'
 מקצתו. ע"י י"א
 פ"ה נדרתו עלה דמתני'
 מוכיחין גמולות גמולות:
 בהר"ן ד"ה נדר'
 שגמול' כ"ה ר"כין
 נדרדא וכו'. ע"י
 שמואל דף כח ע"א.
 ולעיל טו ע"ב נדר' ד"ה
 א"ל:

[illegible]

שתינו וזכר שאכל ושתה שאני^ט אוכל
ושאני שותה ושכח ואכל ושתה אמר ^י קונם
אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה
את בני ^י ונודע שלא הכתו ונודע שלא
שגנבה ראה אותן אוכלין תאנים ואמר הרי ^י
עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו והיו ^י עמהן
אחרים בש"א הן מותרים ומה שעמהם

יודע שהצבא צריכט היימי חומרי פנוי
 פ'פלוני אסורין ואצא מוותר הואיל ולגסוף פרטן פלוני ופלוני קסברי צ"ה
 דהוי"ל נדר שהותר מקלחו הותר כולו וצ"ש סברי כל עיקר לא אמר הותר
 ומקלחו הותר כולו (י) (הואיל ואכתי אדיצירו קמא קאי דלחמר בולבס י:)

[illegible][illegible]

[א] ציל שׂאני (גליליון):
ציל ציר. דור. הובא
באין נפשה לפי מין שׂאני
לחבורה המונה על
הזר בעלצאן חסוד. זיל
אכן מגיס ריחן
משמע דמין שׂאני
(הג׳׳ש).
ומאור וראמה׳ל גיס דין
גרשׂי, ע״ש בריבוי.
ע״ש שׂילי: [א] ציל
אחר, דור. זאם ר׳
אזיל עמון עס אבין
ועמא עמון (ברא׳).
ואנו ברור כ״ס. ר׳
זאם: [א] ציל ואחין
(הג׳׳ש). ובמלא׳ש הבא
בס׳ הר׳ תוספ׳ דין
במשה אבין ואמור:
[א] ציל מ״ז (גליליון):
[א] ציל
(שׂילי): [א] ציל
(מ״ז): [א] ציל
אין שׂעברה על כ״ס
ברס׳ ישע׳. וברג׳׳ש
פי [א] ציל דין בן
אמור לא אבן משע׳
דין ממונות: [א] ציל
פי: [א] ציל
דב׳ש וזב׳ ציל
(הג׳׳ש): [א] ציל
אחיל וזב׳. והג׳׳ש

נדריו שגגות. קונס כל
הפירות שבעולם אם
אכלתי ושתייתי היום ומוכר
שאלתי וסמתי פטור שאלמלי
היה יודע שאכל לא היה.
נדר ובעיקן פיו ולבו שוין.
וא"ל לעיל (דף יד:)
דקאמר קונס [עיינ']
בסוגיה היום אם אישן
למחר אל יסן היום שמה
יסן למחר, ה"ד אי שכה
ויסן למחר נדריו שגגות
ומהווי ומוחזר לירא

גדרו. וי"ל דמחוקן קן דלמחריקו תנחלוש לאו מודיר ארכא לתנחוש שמא י"ן לתמר ממזד: קרוב:
 (ללא תושבעה לז) שגבוב ביום ויזכרתי בני. וי"ן לפרס שפירש אס גינזה אס חס
 פירש (אס חס הגדר) (ז) ותחילין דאורב בכבודו בשבתות וי"ן שטר גנר אס לאסלו
 זאכר על שבות וי"ע להולישן חס הכלל, שעתא וישאל על דרו פוסחין לז בעבד שבות וי"ע
 לשעת הגדר על שבות וי"ע כלום דערע עלישן דאורב לאו אורב, מחריקן אורב קן לימי החול
 מקלמן אורב כולו, אורב מקלמן אורב דול דקאמר בלא הדרת חס אלף אורב ממחמת דרו
 שטרך הדרת חס דקאמרלש אורב אלמא שעתא דליין הדרת חס, לבי" דורלין
 ודנחלא אפי' וי"ן ללא חס שאלה דהסא חס עושטו ונחלא גמורא חס אס חסא שטר
 אס שפי' בלא חסו הלקי אורב כולו אורב אורב חסו חסו פולני ופולני, וי"ן אס חסא
 יאשרט שאי אפטר לשנה אסא שעות וזס קן שכדנר שנה אסא דרלי חסא דעמו אס
 שטעט נמי מתחילי, אסא שעות מתחערט בעשוי על שבות וי"ן חסוילס חס הכלל, הלכך
 דלי דרמי: דז ש"א רבי יודיר דרבי, לבי' חמייין קן מחמין קמחא פולנחא דרבי ורבי
 [מחוס פולנחא דרבי ורבי ש"א דאמור רבי לכולהו דרבי] וי"ע דח"ק כ"ב"י וי"ע דב"י
 וי"ע ללא מחלוקי כ"ס וי"ע דבדן זה: אסא רביה דב"ע ב"א היבא דאמור א"י הייתי יודיע
 דאשכנזיט אפי' דרמי עקירית דער מחמרת חס כולנס וסבא נמי שר לז כולנס, כלל
 כולו, וי"ע וי"ע אס מחמלת אורב פטר חס קאם וולא וולא גנעט וזאמ אורב וי"ע חייני
 פולני ופולני אסוריס וזאי אורב מחמרת שאל שיה אס חאליק אס לשוין קן (כאן) (ורבאל) עקירית
 אורב מחמרת אורב כולו לאינא דרביה, וי"ע דקטט שטעט גנעטן כולנס לשעת דמחמתי קטט דאמ
 אסא, כסחאליק ויזיע אס דרמיני דאשכנזיט מחמלת חס כולנס אסוריס ויזיע אורב אורב
 וי"ע אורב מחמרת אורב אסורין וזאי מומת, וי"ע דקדן אס חסוילס ב"א חס מחמלת
 וי"ע, מחמרת חסוילס לכל ופטר שמחמלת אורב ופטר חסוילס אפי' ב"א חס פטר חסוילס
 וי"ע אורב מחמרת אורב אסורין וזאי מומת, וי"ע דקדן אס חסוילס ב"א חס מחמלת

לימודים

ואתו דבר, שאני אודע. קונס עלי דבר פלוגי אס אני אוכל היום ושכח שזענתו ואכל ושחט מותר צאווה דבר, ולא יתכן ששכח ואכל ושחט מאי מותר איכא למומר דקמיי ארבעה נדרים החירו הכי דבר עבר על נדרי שוגג ואי מפרשם החירו יזה וכלל דבר אין מותר לשון פטור [ושבעות כח].

תלמוד בבלי <עוז והדר> - יז נדרים / תלמוד בבלי {עמוד 65} (726077)

פו

בראשית כד חיי שרה

אונקלוס

אֶת־הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבַר בְּאֶזְנֵי בְנֵי־חַת אַרְבַּע
מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֶבֶר לַסֹּחֵר: שְׁנֵי יוֹ וַיָּקֶם |
שָׂדֶה עֲפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמִּכְפֻּלָּה אֲשֶׁר לִפְנֵי
מִמְרָא הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ וְכַל־הָעֵץ
אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר בְּכַל־גְּבֻלּוֹ סָבִיב:
יֵה לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה לְעֵינֵי בְנֵי־חַת בְּכָל בְּאֵי
שַׁעֲרֵ־עִירוֹ: יט וְאַחֲרֵי־כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת־
שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל־מְעָרַת שָׂדֶה הַמִּכְפֻּלָּה עַל־
פְּנֵי מִמְרָא הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: כ וַיָּקֶם
הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזֹת־
קָבַר מֵאֵת בְּנֵי־חַת: ס כִּד א וְאַבְרָהָם זָקֵן
בָּא בַּיָּמִים וַיְהִי בֶרֶךְ אֶת־אַבְרָהָם בְּכָל־
כ וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־עֲבָדָיו זָקֵן בֵּיתוֹ הַמִּשְׁעָל
בְּכַל־אֲשֶׁר־לוֹ **שִׁים־נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי:**
ג וַאֲשְׁבִיעֶךָ בִּיהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵלֹהֵי
הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַכְּנָעִנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב
בְּקִרְבּוֹ: ד כִּי אֶל־אֶרֶצִי וְאֶל־מוֹלַדְתִּי תֵלֶךְ וְלִקְחָת אִשָּׁה לְבָנִי לְיִצְחָק:
ה וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲעֶבֶד אוֹלִי לֹא־תֵאבְדָה הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרֵי אֶל־

מִן עֲפְרוֹן וַתִּקַּל אַבְרָהָם לְעֲפְרוֹן
יֵה כֶסֶף דִּי מִלָּל קָדָם בְּנֵי חַתָּא
אַרְבַּע מֵאָה סֻלְעִין דְּכֶסֶף מִתְקַבֵּל
סְחוּרָא בְּכָל מְדִינָא: י וַקָּם חֲקַל
עֲפְרוֹן דִּי בְּכַפְלָתָא דִּי קָדָם מִמְרָא
חֲקָלָא וּמְעָרָתָא דִּי בַּהּ וְכָל אֵילָנֵי
דִּי בְּחֲקָלָא דִּי בְּכָל תַּחְוּמָה סְחוּר
סְחוּר: יט לְאַבְרָהָם לְזַבְינְהוּי לְעֵינֵי
בְנֵי חַתָּא בְּכָל עָלִי תִרַע קָרְתָּה:
יט וּבְתֵר כֵּן קָבַר אַבְרָהָם יֵה שָׂרָה
אִתָּתָהּ בְּמְעָרַת חֲקַל בְּכַפְלָתָא דְעַל
אַפִּי מִמְרָא הִיא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶעָא
דְּכְנָעַן: כ וַקָּם חֲקָלָא וּמְעָרָתָא דִּי
בַּהּ לְאַבְרָהָם לְאַחְסִנְתָּ קְבוּרָא מִן
בְנֵי חַתָּא: א וְאַבְרָהָם סִיב עַל
בְּיוֹמִין וַיִּי בֶרֶךְ יֵה אַבְרָהָם בְּכָל־
כ וַאֲמַר אַבְרָהָם לְעֲבָדָהּ סָבֵא
דְּבֵיתָהּ דְּשִׁלִּיט בְּכָל דִּי לֵה שְׁוִי
כְעַן יָדְךָ תַּחְוֹת יָרֵכִי: ג וַאֲקִים
עָלְךָ בְּמִימְרָא דִּי אֱלֹהָא דְשִׁמְעִיא
וְאֱלֹהָא דְאַרְעָא דְלֹא תִסָּב אִתָּתָא
לְבָרִי מִבְּנֵת כְּנָעֲנָאִי דִּי אֲנָא יִתֵּב
בִּינְיָהוֹן: ד אֱלֹהֵן לְאַרְעֵי וּלְיִלְדוּתֵי
תִּיזִל וְתִסָּב אִתָּתָא לְבָרִי לְיִצְחָק:
ה וַאֲמַר לֵה עֲבָדָא מָאָם לֹא תִיבִי
אִתָּתָא לְמִיתִי בְּתָרִי לְאַרְעָא הָדָא

רש"י

שנאמר עוזר לסוחר, שמתקבלים ששקל כולל מקום, ויש
מקום ששקליהו גדולים שהן קנטרין לִנְטִינְאָר"ש צלע"ז (צבא)
מִנְיָעָא פו. צ"ר נט (י): (יז) וַיָּקֶם שָׂדֶה עֲפְרוֹן. תקומה היתה
לו, שִׁנְאָה מִיד הַדְיוּט לִיד מִלְכִּיָּה (צ"ר נט ט). ופשוטו של
מקראי וַיָּקֶם הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ וְכָל הָעֵץ הָעֵץ לְאַחְזֵרָהּ לְמִקְנָה
וגו': (יט) בְּכָל בְּאֵי שַׁעֲרֵי עִירוֹ. בקרב כולס"י וצמממד

שפתי חכמים הקצר

שייך במקום הזה, לכן פירש 'בקרוב כולם', ולא פירש כדלעיל (פסוק י)
'שכולן בטלן ממלאכתן' דאם כן הוה ליה למימר 'לכל' כדלעיל (מנח"י)
עפ"י רא"ם). א. דאם לא כן קשה הסמיכות של הפסוק הזה לפרשה
שלאחריו. ומה שרמז 'בן' בתיבת 'בכל', לומר כי עד שלא היה לו בן
אמר 'מה תתן לי' (לעיל טו ב), ועכשיו שיש לו בן כל הברכות שלו ברכות
שלמות (גו"א). ב. שְׁנַצְטוּוּהָ בַּהּ, ולכן נמי לא נטל תפילין שהוא דבר
קדושה שהוא עדיף (ראה גו"א).

לדרוש (מנח"י עפ"י רא"ם). כה. דאי רק כפשוטו למה לי דכתיב 'שדה
עפרון', וכי עד השתא לא ידעינן דהיתה שדה של עפרון, לכן פירש
שבא לומר שיצאה מיד הדיוט וכו' (מהרמ"ש). כו. לְמִדְרָשׁוֹ קִשָּׁה
דמאחר דכבר כתיב 'ויקם שדה עפרון' למה חזר ואמר 'השדה והמערה',
לכן פירש שבא לומר שכל זה היה 'לאברהם למקנה', ולכן צריך גם
לדרש וגם לפשט, ולפשוטו מלת 'ויקם' היינו לשון קנין (מהרמ"ש).
כו. תִּיבָה המתחלת באות ב"ת בכל מקום משמעה 'בתוך', וזהו לא

מאימתי פרק ראשון ברכות

ב.

עין משפט
נר מצוה

א א מ' פ"א מהלכות
ק"ט הלכה ט' סמ"ג
נשן י"ט טור ש"ע אר"ח
סיומן קכ"ג סעף א'
ב ב מ' וסמ"ג שס
ד ט"ז ס"ג סעף ג'
ג ד מ' פ"ד מהל' סמ"ג
קדמות הלכה ב' סמ"ג
עשן (קכ"ג) [קכ"א]
ד ה מ' ע"ב ס' הלכה ח'
[סמ"ג] [סס:]
ה ו מ' פ"א מהל' ק"ט
הלכה ה' סמ"ג עשן
י"ט טוס"ע אר"ח ס' מ'
ובס' רל"ז עכ"ל
ז ז מ' פ"א מהל' תרומות
ה"ב [סמ"ג] לאור [קכ"ז]:

רבי נסים גאון

פס בדף שלפני הגמ'

הגהות וציונים

א בכתי' ליתא לחיבת
 "אמר מר", אולם מצנין
 לשון "אמר מר" על ציון
 לשון המשנה לקמן "עין
 בן עזא עייש"
 ריש"ש שקשקש כעין זה:
 בכתי' נוסף ואחר
בא ל' קדש
 בדפוס ראשון
 ריש"ש (ראה הלכות אור
 ח:) [עין ג' גמרא
 האננים בספר הריב"ז
 (גליון: 7)] ש' שהגיהו
 והקטקט חלבים אדר
 (וכי' חלבים ס' א' ד
 כשנבאו ברש"י
 וז"ל ברע"ב ועיין
 במלאת שלהם, אולם
 חבת הלוי ח' א' סי' ד'
 חבת שבדוקא קט' רש"י
 על "קטקט חלבים",
 ולא "אברים" (עייש'),
ס בכתי' "ס"
 (ס' גמרא שנת רמד) ש'
 כאן ע"ד ארבעה בדורות
 ריש"ש והושמטו כמעות
 בדפוסים, נדפרה **א**
משנכח
משה
קרבן בן זכיה
ויקח ויצטרע
מכרת ח' א' און
משנכח ח' א' און
משה המשם **א**

שְׂבִיחַ קִרְבֵּנִי
 מִתְרַחֵק מִדִּי חֲמוּמָה
 אֶפְסֹה תְרוּמָה: חֲמוּמָה
 הַשְׂמֵן וּמִהָרָה וְאֶחָד
 יֵאָכֵל מִן הַקִּדְשִׁים.
 קִרְבֵּנִי מִיָּדָה יֵאָכֵל
 בְּבֵיתֵךְ תְּרוּמָה
 בְּמִסֵּה יִמּוֹתֶיךָ בְּכֶרֶם
 הַחֵפֶז עַד שֶׁיִּשְׁכַּח
 הָאֲדָמָה לְחֵם מִפֶּה
 וְגַלְגַּל אוֹכֵל כְּמִשְׁכֵּם
 הַעֲרִיב שְׂמֵן אוֹכֵל
 בְּתוֹכָהּ הַיָּבֵא
 כְּפָרֹת וְקִרְבֵּי: מֵיָּדָה
 שְׂקִיעֵת
 הַשְׂמֵן: וְאֵיךְ וּמִהָרָה
 מִהָרָה יִמָּאֵל וְהֵי
 קִמָּאֵר
 אֶשְׁתַּשְׁקֶה חֲמָה
 וְיִפְנֶה הָיִוָּם וּמִהָרָה
 מִן תוֹךְ חֲלָלֵי שֶׁ
 שְׂקִיעֵת אֶשְׁתַּשְׁקֶה
 הָיִוָּם
 הַיָּבֵא
 הַכֹּכָבִים מִיָּדָה שֶׁ
 שְׂקִיעֵת אֶשְׁתַּשְׁקֶה חֲמָה
 ה' מֵיָּלִין כְּדָאֲדָמָרִין
 בְּפִסְחָם 33 ע"ב
 וְאֶחָד יֵאָכֵל מִן
 הַתְּחוּמֹת [1] תְּחוּמֹת
 יִפֵּן אֵתֵךְ וְיִעֲזֹר
 תְּחוּמֹת שְׂכֵנֵי אֵי צִיא
 יֵיךְ כָּנֹן יִשְׁכַּח מִשְׁעוֹן כֵּן
 יִעֲזֹר וְחֲבוּרֵי שְׂכֵנֵיכָהּ

שלשון "תפלה" שיין
קה"ע"א סוד"ה מים שאין
אולם בשו"ת הגאונים סי'
שפת אמת, ובכת"י ליתא,
מתפלל:

תגא דחייבים וכו' והיכא
זדהר וכו'. ואמר יאכל מן

מַאִימָתִי קורין ובר', פ' רש"י ואנ' הימ' קרינ' מנצוד יוס' ואנ' אלו ממחינ' לנאח הכובצ'ס כדמפרש בגמ' על כן פירש רש"י שקריאת שמע שעל המטה עיקר והוא לאחר זאת הכובצ'ס. והכי איחא בירושלמי^א אס קרא קודס לכן לא יא' ואס כן למה לא מפתליין^ב קריאת שמע צבית הכנסת דנו לעמוד בצפלה מתוך דברי תורה. תימנה לפירושו והלא אין העולם רגילין לקרות סמוך לשכיבה אלא פסחה ראשונה (לקמן 97 ע): ואס כן שלש פרשיות היה לו לקרות. ועוד קשה לזרין לבדן בקריאת שמע שחיס לפניה ושחיס לאחריה בערבית^ג.

קורין את שמע בערבין. *משעה שהכנים נכנסים לאכול בתרומות עד סוף האשמורה הראשונה דברי ר' אליעזר. וחכמים אומרים ^בעד חצות. רבן גמליאל אומר ^געד שיעלה עמוד השחר. מעשה ובאו בניו מבית המשתה אמרו לו לא קרינו את שמע אמר להם אם לא עלה עמוד השחר חייבין אתם לקרות ולא זו בלבד אמרו אלא ^דכל מה שאמרו חכמים עד חצות מצותן עד שיעלה עמוד השחר ^ההקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר ^ווכל הנאכלים ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר א"כ

למה אמרו חכמים עד חצות • כדי להרחיק
אדם מן העבירה: גמ' ^א תנא היכא קאי דתני
מאימתי ותו מאי שנא ^ב דתני בערבית ברישא
לתני דשחרית ברישא תנא אקרא קאי
^ג דכתיב ^ד בשכבך ובקומך והכי קתני זמן
קריאת שמע דשכיב אימת משעה שהכהנים
ונכנסין לאכול בתרומתן ואי בעית אימא יליף
מברייתו של עולם דכתיב ^ה ויהי ערב ויהי
בקר יום אחד אי הכי סיפא דתני ^ו בשחר
מבדך שתיים לפניה ואחת לאחריה ובערב
מבדך שתיים לפניה ושתיים לאחריה לתני
דערבית ברישא. תנא פתח בערבית והדר
תני בשחרית עד דקאי בשחרית פריש מילי
דשחרית והדר פריש מילי דערבית: אמר מר ^ז

משעֶת שֶׁהֵכֵּהִנּוּ כְנָסִים לֵאכּוֹל בְּתִרּוּמָתָן.
וּמִכֹּדִי כֹהֲנִים אֵימַת קָא אֲכֹלִי תִרּוּמָה מוֹשַׁעַת
צֵאת הַכּוֹכְבִּים לִתְנִי מוֹשַׁעַת צֵאת הַכּוֹכְבִּים.
מִלְתָּא אֹגֵב אוֹרְחִיהָ קְמוֹשְׁמַע לֶן כֹּהֲנִים אֵימַת
קָא אֲכֹלִי בְּתִרּוּמָה מוֹשַׁעַת צֵאת הַכּוֹכְבִּים וְהָא
קְמוֹשְׁמַע לֶן^א דְּכִפְרָה לֹא מַעֲכָבָא כִּדְתִנְיָא^ב וְהָא
נִכְבְּתוּ מִלֵּאכּוֹל בְּתִרּוּמָה וְאִין כִּפְרָתוּ מַעֲכָבְתוּ
בֵּא הַשֶּׁמֶשׁ בִּיאַת הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאִי וְהָאִי וְהָאִי וְהָאִי וְהָאִי
דִּלְמָא

ונכל אותן הראיות משמע דקריאת שמע של בית הכנסת היא עיקר.
יגילין לקרות ק"ש קודם תפלתם כמו שאנו רגילין לומר אשרי תחלה
מי שקורא ק"ש על מטתו שאין לברך^ל וגם אינו צריך לקרות אלא
של בקר תחלה: **א**י הבי סיפא דתני שדחית ברישא. אי אמרת
דא"ז דסמיך אקרא דברייתו של עולם א"כ קפיד אכל מיילי א"כ סיפא
היה כנגד שבע ביום הללתיך (תהלים קט) ולא קא חשיב יראו עינינו
בצבת הכנסת שלהם שהיו עומדים בשדה והם מסוככים מן המזויקים
פתק"ח דבפרה **א** מוכבא. וא"ת הא תנינא חדא וימנא צמק. נגעיה
דרגילות של משניות לאשמועינן בקורא אף למה שמפורש כבר (ע"ז:

ג"כ בק"ש עיין שפתי חכמים: [f] בתוס' ר"פ היה זמן **שכיבה**: [ט] לשון התוס' בחולין לברך על קריאת שמע שלפני מנחה אקב"ו לקרוא שמע, ונפסק כן ברמ"א סי' רלט סעי' א. וזו נוסח הברכה אקב"ו על ק"ש ולהמליכו באהבה: [ט] תיבות "אלא בלילה" דחוק עינינו וצדקת הצדיק לר' צדוק הכהן אות ל"ו וע"ע תוס' לקמן ו ע"א ד"ה

הַיְהוּדִים פְּסָחִים קָבְעִים. **תָּנָא** הֵיבָא קָאִי. כְּלוּמַר מִדְּקַתְנִי מֵאִמְתִּי מְכַלֵּל דְּפִשְׁטָא לִיהּ לְהַא
הֵילִים (קִיט) שְׁנַע זִיּוֹס הַלְלִמָּךְ [לְקַמֵּן יֵא]. דְּכַפְרָה לָא מְכַבְבָּא כְּדָתְנִיא וְכֵא דַּחֲשָׁא וְ
הֵיב לְאִלְהִי רִשְׁתָּא דְּחִשְׁתָּא [לְקַמֵּן יֵא]

מַאֲמָתִי קורין את שמע בערבין. משעה שהכהנים נכנסים
לֵאכֹל בְּתַרְוֹמָתָן. להניס שנטמאו וטבלו והעריב
שסממן והגיע עתם לֵאכֹל בְּתַרְוֹמָתָם: עד סוף האשמורה הראשונה.
שליש הלילה כדמפרש גמ' (97.) ומשם ואילך עבר זמן ללא מקרי

וְחָזַר וּמָנָה שְׂכִיזָה וְלֹא קָרִינָן בִּיהַּ שְׂכִיבָךְ
 וּמִקָּמֶיךָ הִכִּי נָמִי לֹאֹ וּמָנָה שְׂכִיזָה לְפִיכָךְ
 הִקְרִיבָה קוֹדֶם לָכֵן לֹא יֵאלֵךְ דִּי חוּבְתּוֹ.
 אֲחַס כֵּן לְמַה קוֹרִין אֹתָהּ בְּצִית הַכְנַסָּה
 לְעִמּוּד בְּחַפְלָהּ מִתּוֹךְ דְּבָרֵי מוֹרָה
 וְהִכִּי מָנָה צִבְרִי צִבְרוֹת יְרוּשָׁלַּיִם.^(ט)
 וְלִפְנֵיכֶם חוּבָה עֲלִינוּ לְקָרוֹתָהּ שֶׁמִּשְׁתַּחֲוֶה.
 וְצִקְרִיבָתָהּ פִּרְשָׁה רִאשׁוֹנָה שֶׁאֵלֶּם קוֹרֵן
 עַל מַטְמוֹ יֵאלֵךְ עַד שִׁיעָלָה עִמּוּד
 הַשְּׁחָר. שְׁכַל הַלֵּילָה קָרִי וּמָנָה שְׂכִיזָה:
 הַקָּמֶר הַחֲבִים וְאֲבִירִים. שֶׁל קִרְצוֹת
 שֶׁמִּוֹרֵק דָּמֵן צִיּוֹס: מִצּוֹת. לְהַעֲלוֹת
 בְּכָל הַלֵּילָה וְאִין נִפְסָלִים לְצִינָה עַד
 שִׁיעָלָה עִמּוּד הַשְּׁחָר וְהָן לְמַטָּה מִן
 הַמִּצְוָה^(י) דְּכָחֵל לֹא לֵינן לְצִקְרָה (שְׁמוֹת
 ז'): הַחֲבִים: שֶׁל כָּל קִרְצוֹתָהּ: אֲבִירִים. שֶׁל
 עוֹלָה: וּבִ' הַנֶּאֱבָלִים לְיוֹם אֶחָד. כִּגוֹן
 חֲטָאוֹת^(יב) וְאֲחַס וְכַצִּי עֲרַת^(יג) וּמִנְחוֹת^(יד)
 וְתוֹדָה^(טו): מִצּוֹת. וּמִן אֲכִילָתָהּ: עַד
 שִׁיעָלָה עִמּוּד הַשְּׁחָר. וְהוּא מִצִּיאָן
 לְהַחֲיוֹת נוֹתֵר דְּכָחֵל בְּחֻדָּה לֹא יִיטָא
 וְלִמְנוּחָהּ עַד צִקְרָה (קִרָּה ז') וְכֻלָּם מִתּוֹדָה
 יִלְמְדוּ: אֵם כֵּן יִקְרָא אֲמִרוֹ חֲבִים עַד
 אֲבוֹת. בְּחִירָתָם שֶׁנֶּעַ וְאֲכִילָתָהּ דְּחֵי^(טז):

בדי להרחיק אדם מן העבירה. ואסרום נאכלה קודם זמנו כדי שלא יצא לאכלן לאחר עמוד השחר ויתחייב ברת וכן בקריאת שמע לזרז את האדם שלא יאחר זה לי עוד שהיה נחמד בד

ועלה עמוד השחר ועצר לו הזמן. והקטר חלצים⁷ דקמתי הכא לא אמרנו צו חכמים עד חצות כלל ולא נקט להו הכא אלא להודיע שכל דבר הנוהג בצליה כשר כל הלילה. והכי נמי מן בצפרק שני דמגילה (דף כ:) כל הלילה בשחר לקצירת העומר ולהקטר חלצים ואחריים: גמ' ריבא קא. מהיכא קא סליק דחנא ציה חוצת קריאתא שמע

[illegible]

השמש ומהר^פ ^זביאת שמשו
מלאכול בתרומה.^ב וממאי דהא

היה מלל של שנה בערב שנה ומסחם
היה דקאמר בירושלמי למה היו קורין
ויואחז ק"ש אינה אלא לעמוד בחפלה
פרשה ראשונה: **ליתני** דשחרית
בשלהם דמין אקרא דבשנך א"כ איז
דקמני וכו': **מברך** שתים לפני
דהיהא ברכה תקנו רבנן * כדי להמחם
בזמנא דבית כנסיות שלנו אין ריבין להמחם
(פי"ד) ומייתי לה בעערל (דף ע"ד) ה

מחברו: ד"ר יצחק שפירא, מנהל מחלקת חינוך, משרד החינוך, מנהל המחוז, תל אביב. המחבר מציג את חשיבות הלילה המשמרת, ואת חשיבותה של הלילה המשמרת, ואת חשיבותה של הלילה המשמרת.

קדשים לצי המסול למעט זמן אכילתו של לאכול
 שחר מדרך שתיים וכו'. כלומר צרכות ירושלם

מסורת הש"ס
עם הוספות

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) גמ' דחני דערבית
ברישא:

גליון הש"ס

במתני' כדי להרחיק.
ע"י חוס' פססום ק"ע ע"כ
ד"ה אמר רנא: בתוס'
מכרך בו' כדי להחמית
להבריחה בו'. ע"י חוס'
לקמן ד' ע"כ ד"ה דלר"י.
ובתוס' כ"ז ע"כ ד"ה
וללכא וצמגילה כ"ג ע"א
תוס' ד"ה כיון: בהגהת
מוהר"ב אחר חמשת
הכ"ף. וע"ע גיטין ל"ד
ע"כ חוס' ד"ה אלמנה:

תורה אור השלם
(א) וְשִׁנַּנְתֶּם לְבִינֶיךָ
וּדְפַרְתֶּם בָּם בְּשִׁבְתֶּיךָ
בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ
וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶיךָ:

(ב) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹדֹר
יּוֹם וַיִּזְחַשְׁדָּן קָרָא לְיִלְהָ
וַיְהִי עָרֶב וַיְהִי בֹקֶר יּוֹם
אֶחָד: (בראשית א, ח)

(ג) וּבֹא הַשָּׁמֶשׁ וְהַחֹהֶר
וְאַחֵר יֹאכֵל מִן
הַקִּדְשִׁים כִּי
הָיָא: (ויקרא כב, ז)

ליקומי רש"י

עד סוף האשמורה
הראשונה. ג' משמרות
היו הלילה במשמרות
עבודת המלאכים ושיר
שלהם נחלק לשלוש חלקים
ראשונה לבח אחת שניה
לבח אחרת שלישית לבח
שלישית

נשלישית הלילה כדאמר צו
נחלק לשלשה חלקים כמו
ובי'. דכתיב (ויקרא ו')
המזבח כל הלילה עד הצב

חזיקן דמחייב [תענית ב.].

נדרים דף כה

התכלת פרק רביעי מנחות

מז.

מסורת הש"ס

(א) [סוכה יא.], (ב) [שם
מנ.], (ג) ערנן : [חולין
ד:] (ד) [שם חוס' נדרות
בד:] (ה) ד'ה' [זמנן]
(ו) [קדושין כט. וש"נ],
(ז) [שם חוס' לעיל מנ.]
(ח) ד'ה' [חולין יא.], (ט)
כז : [שם יח:] (י) [שם
וע"ש לעילא הכי לפנינן],
(יא) [שם ר"ק מנ. י"ג]
הגירסא ברב אלא
(יב) ד'ה' [הלכות קטנות
זכר] (יג) [וע"ש פסחים מג :
סדרה ד'ה' פ"א ומה
ש"ינתיא שם על צדון].

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה א"כ
לילה וכו' אמאי מברך
הא א"צ לברך אלא
פעם: (ג) ד"ה ומשני כי
וכו' ואחמ' ללילה
דלילה לה"ש כג"ל
והד"א: (א) ד"ה כסות
סומא אמור דחייב:

גליון הש"ם

גמ' לפרוומא דאנשי
ביתיה. עין מוס' יו"ט
רש סוטה ד"ה ר"א:
תד"ה ור"ש וכו'
דהתם שאני דכתיבי
בחד קרא. עי' יצמות
דף ד ע"א מד"ה דכתיב:

הגהות צ"ק

[ח] ז"ק מ"ו: [ז] יקן
 יקן בשרי בדר"ק: [ז] כל
 לפרס פסע: [ז] כיומא:
 [ט] בעי עובד לשהה
 ושמה מפרס דכחה בשאר
 פסחא איירי ודחוקא
 ורבה: [י] פטילין קמי
 שטרי מומה כ"י המס
 בדיעבד איירי ולפי
 הקטורס מני יס לפרס
 דדיעבד: [י] פטיל:
 [י] פסע אחר: [י] נמי
 בדיקס: [י] ידע מקלא
 אילן קא איירי ודחוקא
 רשא אגל מקלא אילן לא
 דלוי כ"י ומתקן מיט
 לא ידע קמימחא ובה"י
 גורס כירסא שטלפני:
 [י] נאסרי:

רבינו גרשום

אִפְרַיִם חֻזָּתָא. אַרְכָּסָא
נַפְסֵי מִרְחָא. אַרְכָּסָא
קֵשֶׁה וְשׁוֹמְרֵינִי בִּירוּחַ
שִׁנְיֹה פֶסֶק. הִינֵּנו
וְהִנֵּנוּתָא וְשׁוֹמְרֵינִי
אִמְתָּ. הִינֵּנוּ לַמַּעֲלִיתָא
אֲשֵׁימִיָּה
קֶאֱמֵר. כְּלוּמֵר כִּין
דְּבִעֵי נִמְוִי לֹשֶׁם עֵשִׂיָּה
מִשּׁוּם חֵן הָאֵל בִּירוּחַ
דְּאֵל אִיבֹל רִבְחֵינִי
אֵל נִצְבָּעֵה לֹשֶׁם עֵשִׂיָּה
אוֹ לֹשֶׁם חֶבְלָה לַעֲצִיָּה
מִמְשִׁיחַ. שֶׁם מִקּוֹם:
לֹא תִחַלְתָּא חֵיָּא.
אִפְרַיִם חֻזָּתָא וְאֲשֵׁימִיָּה
קֶאֱמֵר לֹשֶׁם דְּאֲשֵׁימִיָּה
לַמַּעֲלִיתָא: דְּאֵל חֻזָּתָא
כְּלוּמֵר מִמְחִינָתָא. דְּאֵל חֻזָּתָא
זִבְנִי חֶבְלָה אֵלָּא לֹשֶׁם
הִנֵּנוּתָא שִׁנְיֹה שִׁנְיֹה
חֶבְלָה וְבִדְקֵי לֹא
בִּירוּחֵי: מִן חֻזָּתָא
כּוֹכְבִּים מִן הַגִּיטָא.
לִקְחָה מַעֲבֹד כּוֹכְבִּים
אֵל שְׁמֵרָה יִשְׂרָאֵל

בן ארבעים יום. מתינוק בן ארבעים ^על"א שעברו מ' יום משלחו
מנוף האדם ^על (נמקלל): ונפרד חוותא. נמקלל המראה פסולה
דקלא אלן הוא: חמירא ארבעא. שאר קשה: וסימניך. אחה שיני
כשר ואחא שיני פסול שיני שקר המשנה דצרו לרעה הכל יודעין שרע

הוא ¹ [21] שינוי אמת המשה דבר
 להוסיף עליו ולקיימו הכל וידעין שזב
 הוא: **מאי אין זה בדיקא דקאמדר**
 נמי אטעמיה. אין אדם יכול לדקוק
 האמר אם לשם תכלת נעצ אם
 לנעמיה לשם ניסיון ואחריו לעיל
 דטעמיה פסולה ל"א אטעמיה וה"ק
 אין עדיקין יורה של תכלת נעמיה
 שלא יפסל כל היורה אלא שקיל
 דשעתא כדפרש לעיל: ב"ר. אם
 חכם: **מוטב**. שם מקום: **א"ט**
תב"ת הוא. דהא איפרד חזו"ת דרב
 יצחק ולא קלף א"ל דהא אישמי
 למעלותא דר"א: **שמוע"א.** דרב
 יצחק דרב **א"ל** אדד"י איחמר
 כלומר בשמיך יחד דבדיקין ולא פליגי
 אלא היכא דדקנא ב"י ² והא דרב
 א"ל מוספת על דרב יצחק ומפרש
 אותה: **דייק חב"ן.** מן העוממה:
 בחומרי **מתנייתא.** דלעיל דקמי
 טעמיה פסולה הלכך נעץ מוממה:
 כשרה ללא מרע נפשיה חב"ן לה
 מישאל וישרה: **שמוע"א.** דשמה הוא
 נעצה ושל' לשמה נעמיה: **ואש"כ**
שאמרי ב"ר. אפ"ר אמרין (גצ)
 מר ישראל מכה לו: **מאי שמוע"א.**

אין מורכין ¹ מנאיאל לעבד כוכבים:
 מישום וזנה, דלמא הוא ליה זונה
 ישראלית וקטורה ² ישראל הוא ותבעל
³ בה ⁴ ועברין משום על תחתקן צב
 (דברים 1) לילא מישום זונה עובדת
 כוכבים דלמא יאיב לה הוא עובד
 כוכבים ⁵ ואמרה כי ישראל ⁶
 נתנה לי ואמי מתעשרה: שבא יתלוד,
 ישראל עם העובד כוכבים זה וקטר
 ישראל הוא דהא יש לו זניית ויהרגנו:
 רב יהודה רמי ליה תבליילא ⁷ פורוימא
 דאישני בתייה, היה מטיל זניית
 לבגד שמחכסב צו אשמו: ומברך כל
 דאישני בתייה, וצור עושה דבר על שמחמחכסב:
 גטליהו בכל צוקר וצוקר היה מצדק,
 מדרמי. תכלילא לנסות אשמו קסבר
 עשה חייבת צו אלנהא קסבר מנות
 עשה שלח הומן גרמא ליה דומנה
 צו צום וצו גילוליה גרמא וצו גרמא

נשים פטורות: אם בן דליה
 (ט) וימנה אחאי מברך. (ה) אלה
 פעם ראשון כשמתעף (ט) שיהיה
 חתמה ה"ל לצרך לה מאלן ואילן
 (ז) וימנה הירבאל דמי דהא חין לילה
 מפסיקו: ולא הוה שרי דה (ב) ב
 יומא. אלה ציליה והלכך לא מברך
 אלה צפרה ועולם כרבי: ומאי
 שניא מברא. לצריך כשהוא עומד
 ומתעטף צה באשמואל קודם היום
 (ז) לירבאל: ומשני בן מיני מבינות
 דליה צבנות יום. (ט) שני טליתות
 מצינו הוה אחת ליום ואחת ללילה (ג):
 שהיון גרמא הוא. לילה לר"ש לאו
 זמן צלית והוי יום זמניה: כהנים
 אשטריא כה' באים זמניה: אצטנ
 לדמי ציה (צמות לט) שש ומלכות: כמות

בן ארבעים יום ותרי לה בגווייהו מאורתא ועד
¹⁶ לצפרא איפרד חזותיה פסולה לא איפרד
חזותיה כשרה ורב ¹⁷ אדא קמיה דרבא
משמיה דרב עזירא אמר מייתי *חמירא
ארבסא דשערי ואפיא לה בגוויא אישתנאי
למעלייתא כשרה לגרעותא פסולה וסימנך
שינוי שקר שינוי אמת מאי אין לה בדיקה
נמו דקאמר אטעימה מר ממשכי אייתי
תכלתא בשנן רב אחאי בדקוה דרב ¹⁸ צחק
בריה דרב יהודה ואיפרד חזותיה דרב
¹⁹ אדא ואישתנאי למעלייתא סבר למיפסלה
אמר להו רב אחאי אלא לא לא תכליתא היא
ולא קלא אילן היא אלא שמוע מונה שמועתא
אהדיי איתמר הכא דבדקא דרב צחק
בריה דרב יהודה לא איפרד חזותיה כשרה
איפרד חזותיה בדקין לה דרב ²⁰ אדא
בחמירא ארבסא אישתני למעלייתא כשרה
לגרעותא פסולה שלחו מתם ²¹ שמועתא
אהדיי איתמר רבי מני דייק חבין בחומרי
מתניתא א"ל ההוא סבא הכי עבוד קמאי
דקמך ואצלח עיסקיהו ח"י ²² הלוקח מלית
מצויצת מן השוק מישראל הרי היא בחזקתה
מן העובד כוכבים מן התגר כשרה מן התרוס
פסולה ואע"פ שאמרו אין אדם ²³ רשאי למכור
מלית מצויצת לעובד כוכבים עד שיתיר
העובד כוכבים ויחזיר דלא תהווין מציצת ויבד

צִיּוֹנִיּוֹת מֵאֵי טַעְמָא דְּכֵּהָן וְהִגְדּוּ מִשּׁוֹם זִמְנָא
 רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמָא יִתְלוֹה עִמּוֹ בְּדֶרֶךְ
 הַיְיָרְגָנוּ רַב יְהוּדָה ^(א) רְמִי תְּכִילָא ^(ב) לְפָרוּמָא
 אִינִישׁ בִּיתִיהּ וּמִבְּרַךְ יֵלַל צַפְרָא לְהִתְעַמֵּף
 בְּצִיצִית מִדְּרָמִי קִסְרָא מִצּוֹת עֵשָׂה שְׂלָא הִזְמִן
 גְּרָמָא הוּא אֲמַאי מִבְּרַךְ כֵּל צַפְרָא וְצַפְרָא
 כְּרִי ^(ג) דִּתְנִיא תְּפִלִּין כֹּל זְמַן יְשֻׁמְנִיחַ מִבְּרַךְ
 עֲלֵיהֶן דְּבְרִי רַבִּי אִי הָכִי כֹל שְׁעָתָא גְּמִי רַב
 יְהוּדָה אִינִישׁ צִנְעָא הוּהוּ וְלֹא שְׂרִי לִיה לְגַלְמִיָּה
 כּוֹלִיהּ יוֹמָא וּמַאי שִׁנָּא מִצַּפְרָא כִּי מִשְׁנֵי מַכְסוֹת
 לִילֵהּ לַכְּסוֹת יוֹם תִּרִי ^(ד) הֵכֵל חִיבִין בְּצִיצִית
 כְּהֻנִּים לִוִּים וְיִשְׂרָאֵלִים גְּרָמִים נִשְׁמִים וְעֹבְדִים רִ"ש
 פֹּטֵר בְּנִשִּׁים מִפְּנֵי ^(ה) שְׂמִצּוֹת עֵשָׂה שְׁהִזְמִן
 גְּרָמָא הוּא ^(ו) וְכֹל מִצּוֹת עֵשָׂה שְׁהִזְמִן גְּרָמָא
 נִשְׁמִים פְּטוּרוֹת אָמַר מִרְ הֵכֵל חִיבִין בְּצִיצִית
 כְּהֻנִּים לִוִּים וְיִשְׂרָאֵלִים פְּשִׁימָא דְּאִי כְּהֻנִּים
 לִוִּים וְיִשְׂרָאֵלִים פְּטוּרִים מִזָּאן לְחִיבִי כְּהֻנִּים
 אִיצְטְרִיכָא לִיה סִ"ד אִמְנִיא הוּאִיל וְכֹתִיב ^(ז) לֹא
 תִלְבַּשׁ שְׁעָמֻנְךָ צִמְרִ וּפְשִׁתֶּיךָ יִתְדוּ ^(ח) גְּדִילִים

תעשה לך מאן דלא אישתרי כלאים לגביה
הני כהנים הואיל ואישתרי כלאים לגבייהו
בעידן עבודה בלא ^א עידן עבודה לא אישתר
דריש ^ב ר' רמיא ^ג וראיתם אותו פרט לכסות
לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כשהו
כסות סומא אמור הא מה אני מקיים וראיתם
לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה
בראיה אצל אחרים ומציא אני ^ד כסות לילה

כנא בשאר ספרים איירי וגרלה לפרש
ו ימימות ואפי"ה אין יתקח¹²⁹ שגגה
חיישין שכל בקצין צו וזה דמניה
הבוקרם תפילין¹³⁰ ה"ה השוק בדקדק אחת
חמה דדיעבד איירי¹³¹ (ולפ"ה) הקי' וגרמס
נראה לי לפרש דדיעבד לא חיישין)
וכי' תנא תוספתא דמנחת ע"ו
אין לוקחין תפילין אלף מן המומחה
אלא לקח ממי שאינו מומחה ונראה
ידיו שנים או שלשה למדים שדק ממנו
תפילין אחד של ד' או של ראש בצמח
הראשון וכן שני וכן שלשי והא דאמר
(שם דף טז.) המוצא תפילין מכותין וכו'
אז אפי"ה שלא דקדקו בהם ממש
כבוד דתפילין לא חיישין א"י מוצא
שאי דרוב מנצין אלל תפילין מומחין
ואצמילתא איתא נאמר כאן ימימות
וגמר להן (ויקרא דה) ימים אף תהי
נאולתו מן הללן¹³² חסד אף אהי
מגיד שגריך לבדוק תפילין¹³³ אחת ל"צ

אצי חתמא ופרק המואא חפילין
 ורששלמי נני מואא חפילין תרין [בדיקה]
 אחת ל"ב חדש דברי רבי רשב"ג
 אומר אין תרין וכל הי דמאורי
 בדיקה סבירא לכו בחזקת דמאורי
 הכחוש מדבר ולא קי"ל הכי מיהו
 בשימושא דבה איכא שמאמרין לבדקן
 פעמיים בשבוע והוי דיקות לא הו
 משום חסירות וימירות אלא שמא עלו
 ונתקלקלו וצמחא אשכנח [בדיקה]
 לאמרינן גמס' יומא (דף ע"ב) שגזקת
 פעמיים בשבוע ויהי תלמך:

בן ארבעים. פירשתי פרק האשה
נזלה (דף סג): **מאי** זין דה
בדיקה נמי דקאמור אשמינהו. ודביק
דבר יתקן ורע דלא אהי עולם
כמי המנוחין שיעור טעמיה ^אפסול
^באכל לא ידע מקנא איין דאיהו
גופיה לא ידע: **ור"ש** פוסק
בנשים. אף על גב דאמרין ברכות
(דף כ:) גבי קידוש נשים חייטת דא
שיטתו שדמיה יטו בזריה חסור
ושמור דצטר אחד נאמרו ואמרין
נמי דמיתלחן וצירושלמי גדילים ולא
תלבש דצטר אחד נאמרו לא מיתלח
היא לבתם לא איתמר דצטר אחד
אלא דאשמועין הא אכל הכא
איתמר כי היכי דלא ^אינסתרו אהדי
והכי נמי אין להקשות העירוש כי
היכי דמרצין (פסחים מג:) גבי אריל
מנה * דהסם שאני דמכחי צדק כר' ^א
ורב

לְכִישָׁה הוּא דְמוֹחִיב בְּצִיצִית
לְחִיבוֹ קמ"ל^א נְהִי דְאִישְׁתִּירִי
י"ש פּוֹטֵר בְּנִשִּׁים מֵאִי מַעֲמָא
לֵילָה אַתָּה אֹמֵר פֶּרֶט לַכֶּסֶת
אֹמֵר^ב אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ הָרִי
וְנֹ פֶרֶט לַכֶּסֶת לֵילָה וְזוֹ רֵאִית
בָּהּ אֲנִי כִסּוֹת סוֹמָא שִׁישְׁנָה
עֵינֶה בְּרֵאִיתָ אֶצֶל אַחֵרִים וְרִבְנָן
הָאִי

עשה] שלא הזמן גרמא ונשים חייבות:
האי

עץ משפט
גר מצוה

פה א ב מ"י פ"ג מהל'
 צינית ה"ה :
פו ג מ"י פ"ג מהל' צינית
 ה"ה ז טו"ש"ע א"ח
 סימן כ טעף א :
פז ד ה מ"י טס פ"ג
 הלכה ט נ"י" שו"ע
 א"ח סימן כח טעף ד
 י"ה"ה :

פ"ד ז מ"י פ"ג מ"ח
צ"ח הלכה כ"ו ע"ש
סמג עשין כ"ו טו"ע א"ח
סימן ה סעיף טז:
פ"ה ז מ"י פ"ד מ"ח
חפ"קין ה' ז סמג
עשין כ"ו טו"ע א"ח ס"י כה
סעיף יב:

ע ה מיי פ"ג מהל' ציט'
הלכה ח ועי' בהשגות
ובד"מ סמוג עשין כז טוש"ע
א מ' ס' יז סעף ב:
נא ב ס' פ"ח מהל' בלי
מקדש הלכה יא ופי'
מהלכות בלאים הל' לב:
עב י מ' פקד ג' מהל'
ציט' הל' ז טוש"ע
א מ' ס' יז סעף א:
עג ב מ' עס הל' ז
טוש"ע עס:

תורה אור חשלים
(א) לא תִּלְבַּשׁ שְׂעָמָן
צָמֹר וּפְשָׁתִים יַחְדָּו:
[דברים כב, יא]

(ב) גִּדְלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ
עַל אֲרֻבַּע בְּנִפּוֹת
בְּסוּתֶךָ אֲשֶׁר תִּכְסֶּה
בָּהֶן: (דברים כב, יב)

ג וְהָיָה לָכֶם לְעִיצָה
וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם
אֵת כָּל מִצְוֹת יְיָ
וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא
תִתְּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם
וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר

אַתֶּם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם:
[במדבר טו, לט]

שיטה מקובצת

א צפרא אי אפרד:
ב דרב אריא: **ג** דברד:
 אייא ואשתני: **ד** דברד
 ארבעים **ה** ארבעים ו:
 ליה שעבור עליהם מ:
ו לא שניו אמת
 המשנה דבריו להוסיף
 עליו ולקיימו הכל יודעין
 שטוב איהו: **ז** כדרב
 אריא: אלא שם
 מדבראי נסמן קלא דתכלת
 ובהאי **ח** ארין:
 שמעתא: **ט** דרב אריא:
י דר דהא דרב אריא:
 מוכרין: **יא** תלית:
יב וסבורה דישאל:
 ילי עובד:
 כוכבים וזונה עובדת
 כוכבים:
יג דישאל
יד דלית
 כנתי:

מ כשתעטף
ק תלוי
כדו:
י ואלה: **יט** מצפור
ברן: **כ** היום הס'ד
ואחרי: **כז** מהד' כ' משני
מאמל: **כח** יום דש'ס
כ עיבור לשמה ואפ"ה
נקחם: **כט** ניקח. **ל**
שש: טורח
ולחזור
ולחזור ואח' למסכן **א**
בריו שבא
וחסירות
ודוקדוקת
אם ספרים
וחיותה
ומזוהו אין בן חור
לבדוקן פלא עיניה
ובדוקן מהר"ם: **לז** **ו**רב
ארמי: **ס** ספרה **ס**א
ובדיקה משום חששא

תלמוד בבלי <עוז והדר> - לג מנחות / תלמוד בבלי {עמוד 95} (726077)

אהבה. הלכות ציצית פ"ג

ובשעת התפלה צריך להזהר ביותר גנאי גדול הוא לת"ש שיתפללו והם אינם עטופים: **יב לעולם** יתא אדם והור במצות ציצית שהרי הכתוב שקלה ותלה בה כל המצות שנאמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' [בפרק המכלל דף מ"א:] מצוה זו. ובשעת התפלה צריך להזהר ביותר [פ]. גנאי גדול הוא לתלמידי חכמים שיתפללו והם אינם עטופים: **יב לעולם** יתא אדם והור במצות ציצית שהרי הכתוב שקלה ותלה בה כל המצות כולן שנאמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות יי:

מגדל עז

ובשעת התפלה. ר"פ אין עומדין בעובדי דמסלי ומשום הכן ופ"ק דשבת (דף י'): גנאי הוא לתלמיד חכם שיתפלל והוא אינו עטוף. פרק המכלל: יב לעולם יתא אדם והור במצות ציצית וכו' עד ולעולם אומרו עד סוף הפרק. בגדלים פרק ד' (דף ל"ב):

המובר את הספנה ופרק כל שעה: [פ] במדרש שוהר טוב כל עצמותי תאמנה אמר דוד על ידי שנאמתי בה אני קושר תפילין של יד ובה אני אורח ציצית בומן ק"ש הרי שהמצוה הלב כל זמן שאני קורא ק"ש שנאמר והי' הרברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך. על ידי שנאמתי בה אני קושר תפילין של יד ובה אני אורח ציצית בומן ק"ש הרי שהמצוה לאחור הציצית בידו השמאלית כנגד לבו בומן ק"ש ע"כ:

סליק הלכות ציצית הלכות ברכות

מצות עשה אחת. והיא לברך את השם הגדול והקדוש אחר אכילה. וביאור מצוה זו בפרקים אלו

פרק ראשון

היכא דליכא כוית צעי ברכה מחלה וסוף אכל היכא דליכא כוית מחילה צעי ברכה שאסור ליהנות מן העולם הזה כלום בלא ברכה ולצדק לא צעי ברכה עכ"ל. ויכ"ה המוס' והרא"ש. ובפרק שלשה שאכלו (ברכות מ"ה). מן עד כמה מומנן ד כוית ר' יהודה אומר עד כצילה. ובגמרא (שם מ"ט): למימרא דר"מ חשיב ליה כוית ור"י כצילה והא חיפשא שמעין

א מצות "עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את יי אלהיך. ואינו חייב מן התורה אלא אם כן שבע שנאמר ואכלת ושבעת וברכת. ומדברי סופרים אכל אפילו כוית מברך אחריו: **ב** ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחלה ואח"כ יהנה ממנו. ואפילו נתכוין לאכול או לשתות יכל שהוא מברך ואח"כ יהנה. וכן אם הריח ריח טוב מברך ואח"כ יהנה ממנו. וכל הנהגה בלא ברכה מעל. וכן מדברי סופרים לברך אחר כל מה שיאכל וכל מה שישתה. והוא שישתה רביעית והוא שיאכל כוית. °ומטעמת אינה צריכה ברכה לא לפניו ולא לאחריה עד רביעית: **ג** וכשם שמברכין על ההנייה כך מברכין על כל מצוה ומצוה ואח"כ יעשה אותה. וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבח והודיה ודרך בקשה כדי לזכור את הבורא תמיד אע"פ שלא נהנה ולא עשה מצוה: **ד** נמצאו כל הברכות כולן שלשה מינים. ברכות הנייה. וברכות מצוה. וברכות הודאה שהן דרך שבח והודיה ובקשה כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו: **ה** ונוסח כל הברכות עזרא ובית דין תקנום. ואין ראוי לשנותם ולא להוסיף על אחת מהם ולא לגרוע ממנה. וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות אינו אלא מועה

א טור א"ח ס' קפ"ד סמ"ג עשין כ"ז: ב טור ס' ר"י סמ"ג עשין כ"ז: ג טור ס' ק"י:

משמע ורביעית אע"פ שהיא מטעמת כוונת אכילה יש לה וכן פירש הר"ר מנחם. ואף ע"ג דהאי קרב לענין ברכה אחרונה מיירי מ"מ יש לסמוך לתקרא זה ברכה ראשונה: **ו** ובשם שמברכין וכו'. עוד יתבאר מיני ברכות אלו בפרקים הבאים בס"ד: **ה** ונוסח כל הברכות וכו'. נמצא בגמרא קריאת שמע פ"א: וכל המשנה וכו'. פרק כ"ד מברכין (שם מ'): ראה פת נאה ואמר כמה נאה פת זו ברוך המקום שבראנו ראה תאנה נאה ואמר כמה נאה תאנה זו ברוך המקום שבראנו יאל דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יא י"ח. וק"ל למה שינה רבינו הלשון וכח אינו אלא טועה וכן יש לנקדק למה כתב ואין ראוי לשנותם וכו' וי"ל דברי גוויי שזיי סן האחד

הגהות מיימוניות

ב °[לשון הבורא וכו' ומטעמת א"צ לברך עד רביעית לאחריה משמע אפילו טועם ובוטע וכן כתב הרמב"ם ו"ל מטעמת אינה צריכה ברכה אבל ר"ה פירש דוקא בטועם ופולט אבל אם הוא בולע אפי' בבל שהוא צריך לברך ע"כ. וכן כתב הרמב"ם:] רבי

הגהות מיימוניות: פרק כ"ד מברכין (דף מ"ב מ"א):

מגדל עז

פ"א א מצות עשה מן התורה ב' עד מנך אחריו. פרק מי שמתו (דף כ"א) ולשון המוספתא ברכה המזון מן המורה עד שנאמר ואכלת ושבעת וברכת ע"כ: **ב** ומדברי סופרים לברך עד שיאכל כוית. פרק כ"ד מברכין (דף ל"א): ומטעמת ב' עד רביעית. פרק ה"ה קורא (דף י"ז): **ג** וכשם שמברכין ב' עד יעשה אותה. פרק קמא דפסחים (דף י'): **ד** ג וברכות רבות ב' עד וליהל ממנו. פרק ה"ה (דף י"ז): **ה** ונוסח כל הברכות ב' עד גלגל מול ילא. פרק כ"ד מברכין (דף מ"ב מ"א):

אונקלוס

במדבר טו שלח

תרט

י' למשה אתקטלא יתקטל גברא
רגמו יתה באבניא כל כנשתא
מברא למשריתא: לו ואפיקו יתה
כל כנשתא למברא למשריתא
ורגמו יתה באבניא ומית כמא
דפקד י' ית משה: לו ואמר י'
למשה למימר: לו מלל עם בני
ישראל ותימר להון ויעבדון
להון כרספדין על כנפי כסותהון
לדריהון ויתנון על כרספדא
דכנפא חוטא דתכלתא: לו ויהון
לכון לכרספדין ותחזון יתה
ותדכרון ית כל פקודיא דיי'
ותעבדון יתהון ולא תטעון בתר
הרהור לבכון ובתר חזו עיניכון
די אתון טען בתריהון: מ גדיל
דתדכרון ותעבדון ית כל פקודי
ותהון קדישין קדם אלהכון:
מא אגא י' אלהכון די אפקית
יתכון מארעא דמצרים למיהוי
לכון לאלה אגא י' אלהכון:

מִשֶׁה מוֹת יוֹמַת הָאִישׁ רָגוּם אֹתוֹ בְּאֲבָנִים
כָּל־הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה: לו וַיֵּצִיאוּ אֹתוֹ
כָּל־הָעֵדָה אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ
בְּאֲבָנִים וַיָּמָת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
פ מִפְטִיר לו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
לח דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ
לָהֶם צִיצִית עַל־כְּנָפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדִרְתָּם וְנָתַנוּ
עַל־צִיצִית הַכֹּנֶף פְּתִיל תְּכֵלֶת: לו וְהָיָה לָכֶם
לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מַצּוֹת
יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתּוּרוּ אַחֲרֵי
לִבְכֶּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים
אַחֲרֵיהֶם: מ לָמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־
מִצְוֹתַי וְהֵייתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: מא אֲנִי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם
לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ פ פ

קי"ט פסוקים, פל"ט סימן. ומפטירין וישלח יהושע, ביהושע פרק ב':

רש"י

יודעים היו שהמחלל שבת צמיחה (סנהדרין ע"א: ספרי קיד):
(לה) רגום. עשה (יחזקאל כג ז) פיישג'ט בלע"ז, וכן הלןף
(בראשית ח ג) אלנ'ט, וכן זכור"י (שמות כ ח) ושמור (דברים ה יב):
(לו) ויוציאו אותו. מכאן שבת הסקילה חוק ורחוק מצית
דין (ספרי קיד): (לח) ועשו להם ציצית. על שם הפתילים
המלוים זה, כמו ויקטני ציצית ראשי (יחזקאל ח ג). דבר אחר
צית על שם ורמס אמו (פסוק לו), כמו מציץ מן הפתלים
(שיר השירים ג ט): תכלת. צבע ירוק' של חלון:
(לט) וזכרתם את כל מצות ה'. שמנין גימטריא של
צית שם מאומה, ושמונה חוטין, וחמשה קשרים, הרי תרי"ג
(במדבר"ר יח כא): ולא תתורו אחרי לבבכם. כמו מפטר

שפתי חכמים הקצר

הוא מיתה (אמ"ש). ית. פירוש, כי בא פה המקור תחת הציווי (באר"ר).
יט. פירוש, חלון הוא דג, ועולה מן הים פעם אחת לשבעים שנה
ומראית דמו ירוק, דומה לים, כדתיא בפרק התכלת (פנחות מד), וממנו
צובעין הפתיל של צמר שנותנין בציצית (וזה צבע הרקיע הנקרא בל"א

נדרים דף כה

מ"ז מגן דוד

הודפס מאתר אוצר החכמה

משך פרשת שלח – טו, לט חכמה קצט

פתיל תכלת³, ואח"כ אמר ושבעה חוטים [פירוש של לבן] שבה כנגד שבעת ימים. וכל אלה הדרשן הם⁴, וברור. שצטנו, שהיא נעשית צמר ופשתים⁵, לכן שצטנו צמה להזכירה⁶, ופשוט.

טו, לט וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'. (מנחות מג, ב)¹: ראה מצוה זו עבור מצוה אחרת (הסמוכה לה) זה שצטנו² (דכתיב (דברים כב, יא-יב): "לא תלבש שצטנו צמר ופשתים יחדיו, גדילים תעשה לך"³. פירוש, כמו דאמרו ריש פרק ב דביצה (טו, ב): זכרהו, מאחר שבא להשכיחו⁴. כן כאן פירושו, משום

טו, לט כל מצות ה'. גימטריא תרי"ב¹, ומצות ציצית – הרי תרי"ג. "וראיתם אותו", כי תכלת הוא הממזג הצבעים כידוע, וזה הברית התיכון (זוהר הקדמה), וצורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד (חולין צא, ב ועוד). וזה שאמר (מנחות מג, ב): תכלת

והשבעה לבנים. (ראב"ד: טעות הוא זה, אלא השנים של תכלת והששה לבנים).³ ברישא של אותו ד"ה פתיל תכלת: על שם שכול בכורות, תרגום של שכול – תכלא. ומכתם היתה בלילה, וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב, ושמונה חוטים...⁴ שרש"י התחיל בהם לעיל ד"ה אני ה' אלהיכם, החל במלים ומיסודו של רבי משה הדרשן העתקתי (ועיין לעיל בהערות להערה 1 דברי הרא"ם).

(טו, לט) 1. ורבנן, האי "וּרְאִיתֶם אֹתוֹ" מאי עבדי ליה? מיבעי להו לכדתניא, "וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם" – ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלויה בה, ואיזו זו? זו קריאת שמע... ותניא אידך... 2. ז"ל הגמ': "וּרְאִיתֶם אֹתוֹ

(טו, לט) 1. כל = 50, מצות = 536, הוי"ה

ובשחרית אמרו שירה, והוא יום שביעי של פסח, לכן אנו קוראים השירה ביום השביעי של פסח (עכ"ל רש"י), כי אלה הדברים האמורים בה הם דברי ר' משה הדרשן, וליה לא סבירא ליה. (ועיין בגור אריה המבאר אחרת, שלא תהיה סתירה בין הדברים). בעל ספר הזכרון כותב: ומתרגמים דפסח היה נשחט בשלוש כתות, שהיו אומרים שירים והלל בעוד שהיו שוחטין הפסח. ואם כן יהיה פירוש 'שמונה ימים' ששהו משירת שחיתת הפסח עד שירת הים – דוחק הוא. ורבינו בחיי תירץ שליל ט"ו בניסן התחילה הגאולה, ואכלו פסחיהם שהם קדשים, ובקדשים הלילה הולך אחר היום שעבר, דכתיב "ביום קרבנו יאכל לא יניח מקונו עד בקר" – אבל ללילה ראוי הוא. ונמצא שאותו לילה היה מארבעה עשר, ונמצא שיום שביעי שאמרו בו שירה הוא שמיני ליום ארבעה עשר ולילה הבא אחריו, עכ"ל. ועיין אצל הגר"י קמינצקי זצ"ל ('אמת לעקב') אשר ביאר את הפסוק (שמות יב, יח) "בְּרֹאשׁוֹן בֶּאֱרֶבְעָה עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ", שלפי מועדי התורה הוא הלילה של ארבעה עשר, דהיינו הלילה אחרי י"ג! והרי מצות אכילת מצה ("בְּעֶרְבַּת תֹּאכְלוּ מִצָּת") הוא בליל ט"ו ולא בליל י"ד! ומבאר הגר"י קמינצקי שלפני מתן תורה הלילה הולך אחר היום, ולכן הערב של ארבעה עשר הוא אמנם ליל ט"ו של אחר מתן תורה.

לד

בראשית ט נח

אונקלוס

וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ:
יְיָ וְהָיָה בְּעֲנֵנִי עָנָן עַל־הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה הַקֶּשֶׁת
בְּעָנָן: טו וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי
וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בֶּשֶׂר וְלֹא־
יְהִי עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחַת כָּל־בֶּשֶׂר:
טז וְהִיתָה הַקֶּשֶׁת בְּעָנָן וְרָאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית
עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־
בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: יז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־
נֹחַ זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמַתִי בֵּינִי וּבֵין
כָּל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: פ שֵׁשִׁי יָה וַיְהִי
בְּנֵי־נֹחַ הַיָּצְאִים מִן־הַתֵּבָה שֵׁם וְחָם וְיִפֶּת
וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן: יט שְׁלֹשָׁה אֱלֹהֵי בְּנֵי־נֹחַ
וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל־הָאָרֶץ: כ וַיַּחַל נֹחַ אִישׁ
הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם: כא וַיֵּשֶׁת מִן־הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר
וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֹהֲלָה: כב וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנָעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגִּד

לְשֵׁנֵי־אֶחָיו בְּחוּץ: כג וַיִּקַּח שָׁם וַיִּפֹּת אֶת־הַשְּׂמֹלָה וַיְשִׁימוּ עַל־שָׁכֶם

רש"י

לאות לפי שדריקס גמורים היו, כמו דורו של חוקיהו מלך
יהודה, ודורו של רבי שמעון בן יוחאי (כ"ד לה ב): (יד) **בְּעֲנֵנִי**
עָנָן, כשמעלה במחשבה לפני להציל חשך ואצדון לעולם:
(טו) **בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה**, בין מדת הדין של
מעלה וביניהם, שהיה לו לכתוב ציני וצין כל נפש חיה, אלא
זהו מדרשו, כשתצא מדת הדין לקטרג [פ"א עליכם, למיז
אמסם], אני רואה את האות וזכר (כ"ד לה א): (יז) **זֹאת אוֹת**
הַבְּרִית, הראהו הקשם ואמר לו הרי האות שאמרתי:
(יח) **וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן**, למה הוצרך לומר כאן, לפי
שהפרשה עסוקה וצאה בשכריתו של נח שקלקל זה חס, ועל
ידו נקלקל כנען, ועדיין לא כתב תולדות חס ולא ידענו
שכנען בנו, לפיכך הוצרך לומר כאן וחס הוא אבי כנען:

שפתי חכמים הקצר

ט. **שֵׁשִׁי** שייך לומר על הבעל שהוא בעל האשה, שאין קניי לאשתו
רק נקרא אדון עליה (עפ"י קצ"מ). יז. **שָׁכֶם** בטבעם מתקלקלים במים
יותר משאר נטיעות (רא"ם). יח. **מִדְּכַתֵּב** 'אהלה' במקום 'אהלו' רמז
לגלות שומרון (קצ"מ). יט. **רָאָה** להלן (פסוק כה) מה שפירש.

אונקלוס

בראשית י נח

לה

שְׁנֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָנִית וַיִּכְסּוּ אֶת עֵרוֹת
אֲבֵיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרָנִית וְעֵרוֹת אֲבֵיהֶם לֹא
 רָאוּ: כִּד וַיִּיקֶן נֹחַ מֵיֵינוּ וַיֹּדַע אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה
 לֹו בְּנוֹ הַקָּטָן: כה וַיֹּאמֶר אֲרוּר כְּנָעַן עֶבֶד
 עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחֵיו: כו וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה
 אֱלֹהֵי שָׁם וַיְהִי כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ: כז יִפֹּת
 אֱלֹהִים לִיִּפֹת וַיִּשְׁכֵּן בְּאֶהֱלֵי-שָׁם וַיְהִי כְנָעַן
 עֶבֶד לָמוֹ: כח וַיַּחֲיֶינָה אַחֵר הַמִּבּוֹל שְׁלֹשׁ
 מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה: כט וַיְהִי בְּלִי-יָמֵי
 נֹחַ תִּשְׁעַ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת: פ
 י א וַאֲלֵה תוֹלְדֹת בְּנֵי-נֹחַ שֵׁם חָם וַיִּפֹּת
 וַיּוֹלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחֵר הַמִּבּוֹל: ד בְּנֵי יִפֹּת
 גָּמַר וּמִגֹּג וּמְדִי וַיּוֹן וַתְּבֵל וּמִשְׁךְ וַתִּירָם:
 ג וּבְנֵי גָמַר אֲשַׁפְנֹ וְרִיפֹת וַתְּגֵרְמָה: ד וּבְנֵי יוֹן
 אֲלִישָׁה וַתְּרַשִּׁישׁ בָּתִּים וַדְדָנִים: ה מֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ אִנִּי
 הַגּוֹיִם בְּאַרְצֵתָם אִישׁ לְלִשְׁנוֹ

רש"י

ויתר מופת, לכן זכו בניו לטלית של ציית. ויפת זכו בניו
 לקבורה שנאמר (ויקרא לו ט) אָמֵן לְגוֹג מְקוֹם שֶׁסָּם קָבַר. וחס
 שניה את אביו, נאמר צורעו (שפי' כ ד) פֶּן יִקָּה מִלֶּךְ אֲשׁוּר
 אֶת שְׂדֵי מַצְרַיִם וְאֶת גִּלּוֹת פֶּה עֲרִיס וּנְקִיס עֲרוֹס וְחָפֵף
 וְשֹׁפֵי שֵׁם וּגֹר' (תנחומא טו): ופניהם אחרונות, למה
 נאמר פעם שניה, מלמד שנקרבו אללו והוצרכו להפוך
 עמלם לכסותו, הפכו פניהם אחרונות: (כד) בְּנוֹ הַקָּטָן.
 הפסול והזוי, כמו (ירמיה מט טו) הִנֵּה קָטָן נִתְמַיֵּךְ בְּגוֹיִם
 צָוִי פֶלֶס (צ"ר לו ז): (כה) אֲרוּר כְּנָעַן, אמה גרמת לי
 שלא אוליד בן רביעי לשמש, ארור בן הרביעי להיות
 משמש את זרעם של אלו הגדולים שהוטל עליהם טורח
 עבודתי מעתה (צ"ר לו ז). ומה ראה חס שסרסו, אמר להם

שפתי חכמים הקצור

והא דלא קלל את חס, פירשו התוס' (שם מביר לו ז) לפי שכתוב 'ויברך
 אלהים את נח ואת בניו', ואין קללה במקום ברכה (מנח"י עפ"י מהרש"ל).
 כג. מדרבתיב 'עבד למו' ולא כתיב 'עבד לו' בלשון יחיד, שמע מינה
 דלא קאי על שם כי אם על זרעו (מנח"י). כד. 'לא שרתה', רצה לומר
 בפרסום גדול כמו בבית ראשון (בי"ב). כה. דריש מכפל הכתוב, כי כבר
 כתיב פעם אחת 'יהי כנען עבד למו' (רא"ם). א. רש"י מבאר יותר

פרשת נח _____ לג

שדרשו בגז"ש שרבעו, שוב נכלל זה בפשטיה דקרא, וכדמצינו גבי ערוה, וע"כ פרש"י כן כפשוטו של מקרא.

התאמצות במצוה

ויקח שם ויפת את השמלה וגו' (בראשית ט, כג).

פירש רש"י: אין כתיב ויקחו, אלא ויקח, לימד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית, ויפת זכה לקבורה לבניו וכו'.
והנה השכר כאן הוא מדה כנגד מדה, שהרי הם עשו מצוה לכסות ערות אביהם, ולכן זכו במצוות של כיסוי, דבניו של שם זכו לכיסוי לגוף שהוא מצות ציצית, ויפת זכה למצות קבורה לבניו שאף הוא ענין של כיסוי לגוף, וכן מבואר בשפתי חכמים ע"ש. [ויש להוסיף עוד שבכיסוי היה גם ענין של כבוד ולכן זכו לטלית של ציצית, וגם קבורה הוא ענין של כבוד המת].

והטעם ששם זכה ע"י התאמצות במצוה יותר לציצית, הוא משום דהתאמצות למצוה מורה על פנימיות ורוחניות, ולכן זכה למצוה של כיסוי לגוף מחיים, שזה כיסוי גם לגוף וגם לנשמה בכיסוי רוחני של מצוות ציצית^כ, משא"כ יפת שלא נתאמץ כ"כ, והיה בזה רק ענין חיצוני מפני הנימוס זכה ג"כ רק לכיסוי על הגוף לחוד בזמן מיתה שאין הכיסוי אלא לגוף^{כז}.

ויש לדקדק קצת בשינוי הלשון בדברי רש"י, דלגבי שם כתב שזכו בניו לטלית של ציצית, ואילו לגבי יפת נקט זכה לקבורה לבניו [דהיינו זכות דידיה].

והיה אפשר לומר ע"פ הנ"ל, דאצל שם שנתאמץ יותר זכותו נקבעה לו בקנין נפשו וממילא אף תולדותיו אווזים בזכותו מכחו זכו בניו לטלית של ציצית, אבל יפת שהיה אצלו חסרון בהתאמצות ועשה רק מן השפה ולחוץ מפני הנימוס, לכן לא היה לו קנין אמת בזכות זו, וזכה רק לתשלום שכר בעלמא ולקיבול שכר רק הוא ראוי ולא בניו, על כן נתלה הדבר בו שקיבל הוא שכר קבורה לבניו^{כח}.

כה. ובאמירת "לשם יחוד" שקודם עטיפת טלית אומרים "ועל ידי מצות ציצית תנצל נפשי ורוחי ונשמתי ותפלתני מן החיצונים, והטלית יפרוש כנפיו עליהם", והיינו כנ"ל שהוא כיסוי לנשמה.

כו. ובספר של רבינו זצ"ל על המועדים בעניני חנוכה יבואר בהרחבה דיפיתו של יפת הוא ענין חיצוני בלבד.

כז. ויעוי' להלן בתחילת פרשת וירא שם האריך רבנו בהרחבה בענין זה דמה שעושים במסירות ובהתאמצות זה מזכה את הבנים.

אונקלוס

ויקרא יט קדושים

תפח

א ומלל יי עם משה למימר:
ב מלל עם כל כנשתא דבני
ישראל ותימר להון קדישין תהון
ארי קדיש אנא יי אלהכון: ג גבר
מן אמה ומן אבוי תהון דחלין
וית יומי שביא דילי תטרון אנא יי
אלהכון: ד לא תתפגון בתר טעון
ודחלו דמתקא לא תעבדון לכון
אנא יי אלהכון: ה וארי תפסון
נקסת קדישין קדם יי לרעוא

יט א וידבר יהוה אל־משה לאמר: ב דבר
אל־כל־עדת בני־ישראל ואמרת אל־הם
קדשים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם:
ג איש אמו ואביו תיראו ואת־שבתתי
תשמרו אני יהוה אלהיכם: ד אל־תפגו אל־
האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני
יהוה אלהיכם: ה וכי תזבחו זבח שלמים ליהוה לרצונכם תזבחהו:

רש"י

ואני חייבים כבודי, לפיכך לא תשמעו לו לנטל את דבריי
(סג). אחיו מורא, לא יסב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא
יסמור את דבריו. ואחיו כבודי, מאכל ומשקה, מלגים
ומנעיל, מכנים ומוציא (קדישין לא: סו"ט): ד אלא תפגו אל
האלילים. לעבדים (סו"ט). אלילים, לשון אל, קלל הוא
חשוב: ואליהי מסכה. מחילתן אלילים הם, ואם אלה פונה
אחרים, סופך לעשותן אלהות (סג): דא תעשו לכם. לא
תעשו לאחרים, ולא אחרים לעם. ואם תאמר לא תעשו
לעמכם, אבל אחרים עושין לכם, הרי כבר נאמר (שמות כ א)
לא יהיה לך, לא שלך ולא של אחרים (סג): ה וכי
תזבחו וגו'. לא תזבחה פרשה זו, אלא ללמד שלא תהא
זביחת אלה על מנת ליאכל בנחם הזמן הזה, שאם לקבוע להם
זמן אכילה, הרי כבר נאמר (לעיל י טו) אם קדר או קדרה זבח
קדש וגו' (סו"ט): דרצונכם תזבחהו. מחילת זביחתו
מהא על מנת נחם רוח, שיהא לכם לרצון, שאם תחשבו עליו
מחשבת פסול, לא ירצה עליכם לפני: דרצונכם.
שפיימין, זהו לפי פשוטו. ורצונתו למדו מאכל (סו"ט).
למחשבת נקדשים שפולטי, שריך שימחין לשחוט:

יט (ב) דבר אל כל עדת בני ישראל. מלמד שנאמרה
פרשה זו בהקלה, מפני שרוב גופי חורג תלויין בה (סו"ט):
קדושים תהיו. הו פרשים מן העריות ומן העבירה
(סג), שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא
קדושה. אשה וזה ואלה וגו', קני ה' מקדשקם (לעיל כא ו-ט).
ולא יחלל ורעו, קני ה' מקדשו (סג פסוק טו). קדשים יהיו, אשה
וזה ואלה וגו' (סג פסוק ו-י) ויקדש (סג ו'): ג איש אמו ואביו
תיראו. כל אחד מכסי תיראו אצלו ואמו. זהו פשוטו.
ומדרשו, אין לי אלא אש, אשה מניין, כשהוא אומר תיראו,
הרי כאן שנים, אם כן למה נאמר איש, שהאש סיפק בידו
לעשות, אבל אשה רשות אחרים עליה (קדישין ל: סו"ט): אמו
ואביו תיראו. כאן הקדים אם לא, לפי שגלוי לפניו שהבן
ירא את אביו יותר מאמו. ובכבוד הקדים אם לא (שמות כ יא),
לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני
שמשלחו בדברים (קדישין לב): ואת שבתותי תשמורו.
סמך שמירת שבת למורא אב, לומר אף על פי שהזבחין על
מורא אב, אם יאמר לך חלל את השבת אל תשמע לו, וכן
נשאר כל המלות (יבמות ה: סו"ט): אני ה' אלהיכם. אתה

שפתי חכמים הקצר

רשות אחרים עליה (עפ"י רא"ם). ז. מפתח אותו, כדמרגמין כי
יפתח (שמות ככ טו), ארי ישרל (רא"ם). ח. שאל תאמר דרווקא שבת
דחמיר ויש בו עשה ולא תעשה עדיף מכבוד אב ואם, אבל שאר כל
המצוות לא, תלמוד לומר 'אני ה' אלהיכם' אני ואבין שוין וכו', לרבות
כל המצוות (מנח"י, וראה רא"ם). ט. יש מפרשים מקום המיוחד לו
לעמוד שם בסוד זקנים עם חביריו לעצה, ויש מפרשים כל מקום
שמיחד לו בבית (אמ"ש). י. כגון שהוקנים מדברים זה אחר זה,
וכשיגיע הזמן שהוא מדבר לא ידבר הבן במקומו (מנח"י). יא. היינו
יכבד את אבין ואת אמך' שבעשרת הדברות (שמות כ יב). יב. אין רצונו
לומר כמשמעו, שלא לעבד, שהרי כבר הוזכר 'לא תעבד' (שמות כ ה).
יג. אלא הכי פירושו, שלא תפנה מחשבתך לעבדים (רא"ם). יד. דאם
לא כן, למה קראם תחילה 'אלילים', ואחר כך 'אלהי' לשון אלהות
(רא"ם). יו. פירוש, האי לא תעשו לכם' שתי אזהרות הן, כאילו אמר
לא תעשו ולא לכם, לא תעשו משמע אף לאחרים לא תעשו, ולא
לכם היינו אף אחרים לא יעשו לכם (רא"ם). טו. כלומר שמתעסק
בדבר אחר ובא שחיטה לידו, כגון שזרק סכין בכותל לנועצו ונשחטה
הבהמה בלא כוונה (אמ"ש). טז. כלומר, לפי הפשט פירוש לרצונכם
לרצון לכם לפני ה', ולפי המדרש לרצונכם לרצונכם וכוונתכם, לא

א. מדישנה הכתוב לומר 'אל כל עדת בני ישראל', ולא 'אל בני ישראל'
כשאר הפרשיות, למדנו שהיו כולם בהקלה לפניו, ואז נאמרה להם. ואף
כשכל התורה שנה משה לכל ישראל כדאיתא בעירובין (נר"י). יש לומר
דשם לא היו כולם יחד בהקלה אחד, אלא היו נכנסים לפניו כת אחד
כת. אי נמי, 'בהקלה' היינו אנשים נשים וטף, כפרשת הקהל, אבל שאר
הפרשיות לא שנה אלא לגברים (רא"ם). ב. 'קדושים' בכל מקום נאמר
על פרישות, לפיכך פירושו הו פרשין, שכל קדוש פורש עצמו מדבר
שאינו ראוי (גו"א). ודפרישות הו אינה אלא מן העריות, שדרך הכתוב
לומר בהן לשון קדושה (רא"ם). וכן העבירה' דנקט, היינו נמי עבירות
של עריות (מנח"י). ג. דקשה לרש"י כי 'איש' הוא לשון יחיד וריתורא'
לשון רבים, לכן פירש כל אחד וכו', וכאילו אמר 'כל איש מכס תיראו'
(רא"ם). ד. אף דהשוה הכתוב אשה לאיש בכל התורה (קדישין לה),
והיינו גם במקומות דנאמר בלשון זכר, אך היכא דכתיב 'איש' ממעטינן
אשה אי לאו רבויא (מנח"י עפ"י רא"ם). ה. דלא לכתוב לא 'איש' ולא
'ותיראו' בלשון רבים (עפ"י רא"ם). ו. שדאיש שסיפק בידו [פירוש]
יכולת, שאין מוחה בידו, לפיכך חייבו הכתוב, אבל האשה שאין סיפק
בידה לעשות, כיון שאינה מצויה אלא אצל בעלה, פטרה הכתוב. וקרא
דיתיראו לשון רבים דמחייב גם האשה, אינו אלא בגרושה ואלמנה דאין

אונקלוס

ויקרא יט קדושים

תפא

אַלְהֵכֹן: גִּבֹּר מִן אִמִּיה וּמִן אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: גִּיּוֹשׁ אִמּוֹ וְאָבִיו

רש"י

(ג) איש אמו ואביו תיראו. כל אחד מכס תיראו אצלו ואמו, זהו פשוטו. ומדרשו אין לי חלל איש, אשה מניין, כשהוא אומר תיראו הרי כאן שנים, אם כן למה נאמר איש, שהאיש סיפק צידו לעשות, חלל אשה רשות אחרים עליה: אמו ואביו תיראו. כאן הקדים אם לא, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו, וצניעות הקדים אז לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמסדלתו צדברים:

אור החיים

אתם ובני עליון בלכם. ולצד שהקדוש ברוך הוא השרה שכינתו בתוך בני ישראל, ועשאו בני פלטיין שילו במקום המלאכים. וצא ולמד מה שאמרו בספר הזוהר על זמן שהשרה הקדוש ברוך הוא שכינתו בתחתונים כמה הייתה הרגשת בני עליון, על שבחר ה' באוכלוסי ישראל יותר מאוכלוסי המלאכים. ולזה צוה ה' את אוכלוסיו המובחרים שהן הנה מלאכיו, ולהם יקרא קדושים. וכשנכנסתם בגדר זה להיות אוכלוסי במקום המלאכים צריכין להיות קדושים, ורמז פרט זה שנכנסו במקום אוכלוסת המלאכים באומרו ה' אלהיכם.

ג איש אמו וגומר. טעם סמיכות מצוה זו למצוות קדושים. נתפסו לרמז גם כן גדר לעריות, והוא על דרך מאמרם ז"ל שדרשו בפסוק ויפוזו זרועי ידיו מידי אביר יעקב וגומר. כי כשתקפתו אשת פוטיפר ליוסף ותקפו יצרו נדמנה לו דיוקן אביו ואמר לו וכו', מיד ויפוזו זרועי וגומר. ושמעתי משם אנשי אמת כי דיוקן האב תגביר כח הקדושה בבן, ותמנעהו מבוא אל התיעוב. והוא אומרו סמוך למצוות העריות אמו ואביו תיראו, ולזה מי שתקפו יצרו יצייר בין עיניו יולדיו, ויהיה לו למשיב נפש.

גם ירמוז כי בעשותו המזימתה יבזה כבוד

ישמח משה

מג. תהלים פב ו. מד. זוהר תרומה קמ ע"ב. מה. סופה לו ע"ב: "ותתפשהו בבגדו לאמר וגו' (בראשית לט יב) באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, אמר לו יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות... א"ר יוחנן משום ר' מאיר: ששבה קשתו לאיתנו, ויפוזו זרועי ידיו נעץ ידיו בקרקע ויצאה שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו, מידי אביר יעקב מי גרם לו שיחקק על אבני אפוד, אלא אביר יעקב, משם רועה אבן ישראל משם זכה ונעשה רועה". מו. יולדיו, כלשון רבים, הם אביו ואמו של אדם¹⁵.

וידבר אלקים את): "יהיו אומרים כל אחד, מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב. שלא קנו העולם הזה והעולם הבא אלא בשביל מעשיהם הטובים ותלמוד תורה". כן מצינו אצל רבינו לשון דומה לגבי הנהגת בני ישראל שצריכה להיות כמו הנהגת האבות (שמות א א): "כמעשה אבות עשו הבנים".¹⁵ רבינו מוסיף על האמור בחז"ל שלא רק דמות אביו יצייר האדם לפניו כשיצרו תוקפו, אלא אף דמות אמו.

קס

בראשית לט וישב

אונקלוס

ד וימצא יוסף חן בעיניו וישרת אתו
ויפקדהו על-ביתו וכל-יש-לו נתן בידו:
ה ויהי מאז הפקיד אתו בביתו ועל כל-אשר
יש-לו ויברך יהוה את-בית המצרי בגלל
יוסף ויהי ברכת יהוה בכל-אשר יש-לו
בבית ובשדה: ו יעזוב כל-אשר-לו ביד-יוסף
ולא-ידע אתו מאומה כי אם-הלחם אשר-
הוא אוכל ויהי יוסף יפה-תאר ויפה מראה:
שזי ז ויהי אחר הדברים האלה ותשא
אשת-אדניו את-עיניה אל-יוסף ותאמר
שכבה עמי: ה וימאן א ויאמר אל-אשת
אדניו הן אדני לא-ידע אתי מה-בבית וכל
אשר-יש-לו נתן בידו: ט איננו גדול בבית
הזה ממני ולא-חשך ממני מאומה כי אם-
אותך באשר את-אשתו ואיך אעשה הרעה

ד ואשכח יוסף רחמין בעיניה
ושמש יתה ומנה על ביתה וכל
דאית לה מסר בידה: ה והנה
מעדן דמני יתה בביתה ועל כל
דאית לה וברך יי ית בית מצרוא
בדיל יוסף והנה ברפתא דיי בכל
דאית לה בביתא ובחקלא:
ו ושכב כל דילה בידא דיוסף
ולא ידע עמה מדעם אלהן
להמא די הוא אכל והנה יוסף
שפיר ברוא ונאי בחזונו: ז והנה
בחר פתגמא האלין ונקפת אתה
רבונה ית עינאה ביוסף ואמרת
שכב עמי: ח וסרב ואמר לאתת
רבונה הא רבוני לא ידע עמי מה
בביתא וכל דאית לה מסר בידו:
ט ליתוהי רב בביתא הדין מני
ולא מנע מני מדעם אלהן יתו
בדיל דאת אתתה ואיכדין אעבד
בישתא רבתא דא ואחוב קדם
יי: והנה כד מללת עם יוסף
יום יום ולא קבל מנה למשכב
לונה למחוי עמה: יא והנה
פיומא הדין ועל לביתא למבדק
בכתבי חשכנה ולית אנש
מאנשי ביתא תמן בביתא:

הגדלה הזאת וחטאתי לאלהים: י ויהי בדברה אל-יוסף יום א יום
ולא-שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה: יא ויהי כהיום הזה

ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית:

רש"י

(ד) וכל יש לו. הרי לשון קנה, חסר 'אשר': (ו) ולא ידע אתו מאומה. לא היה נותן לבו לנלוס: כי אם הלחם. היא אשתו, אלא שדבר בלשון נקיה (ב"ר פו ו): ויהי יוסף יפה תאר. כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושומע ומסלקל בשערך, אמר הקדוש ברוך הוא, איך מתאצל ואמה מסלקל בשערך, אני מגרה בך את הדוני (מנחם ט). מיד: (י) ותשא אשת אדניו וגו'. כל מקום שנאמר אמר סמוך (ב"ר מד ה): (ט) וחטאתי לאלהים.

שפתי חכמים הקצר

ב. כי מצינו גם כן להלן שאמר יוסף ואל חשך ממני מאומה כי אם אותך וגו' (מנח"י). ג. דוידה' משמע שנהיה עתה דבר חדש, ובאמת משעת לידתו היה יפה מראה, לכך דרשו כן (נח"י). ד. קרי לה בלשון חיה כדכתיב לעיל (לו ג) 'חיה רעה אכלתהו'. נקט דוב, שכמו הדוב אין

לנו נטעו על העריות (סנהדרין ט). (י) לשכב אצלה. אפילו בלא תשמש (ב"ר פו ו): להיות עמה. לעולם הנאי (פסוק ג: ב"ר טס): (יא) ויהי כהיום הזה. כלומר ויהי כאשר הגיע יום מיוחד, יום כחוק, יום איד שלהם, שהלכו כולם לבית עבודה זרה, אמרה אין לי יום הגון לחזק ליוסף כהיום הזה. אמרה להם חולה אני ואיני יכולה לילך (פסוק ט): לעשות מלאכתו. רב ושמואל, חד אמר מלאכתו ממש, וחד אמר לעשות כרכיו עמה, אלא שגראית לו דמות דיוקנו

עוד חזק

אונקלוס

יב וְאֶחָדָתָהּ בִּלְבָשָׁה לְמִימַר שֶׁכָּבַעַם
עָמִי וְשִׁבְקָהּ לְלִבְשָׁה בִּידָה וְעָרַק
וַיִּנָּפֵק לְשׁוּקָא: יג וְהָיָה כִּד חֲזַת
אָרִי שִׁבְקָהּ לְלִבְשָׁה בִּידָה וְעָרַק
לְשׁוּקָא: יד וְקָרַת לְאַנְשֵׁי בֵּיתָהּ
וְאִמֶּרֶת לְהוֹן לְמִימַר חֲזוּ אִתִּי
לָנָא גְבָרָא עֲבָרָא לְחִיָּקָא בְּנָא
עַל לִוְתִּי לְמִשְׁכַּב עָמִי וְקָרִית
בְּקָלָא רָמָא: טו וְהָיָה כִּד שְׁמַע
אָרִי אָרִימִית קָלִי וְקָרִית וְשִׁבְקָהּ
לְלִבְשָׁה לִוְתִּי וְעָרַק וַיִּנָּפֵק
לְשׁוּקָא: טז וְאֶחָדָתָהּ לְלִבְשָׁה
לְוֹתָהּ עַד דְּעַל רַבּוּנָה לְבֵיתָהּ:
יז וּמַלְלַת עֲמָה כְּפִתְגָמִיא הָאֲלִין
לְמִימַר עַל לִוְתִּי עֲבָרָא עֲבָרָא
דִּי אִתִּיתָא לָנָא לְחִיָּקָא בִּי:
יח וְהָיָה כִּד אָרִימִית קָלִי וְקָרִית
וְשִׁבְקָהּ לְלִבְשָׁה לִוְתִּי וְעָרַק
לְשׁוּקָא: יט וְהָיָה כִּד שְׁמַע רַבּוּנָה
יֵת פִּתְגָמִי אֶתְתָּהּ דִּי מַלְלַת עֲמָה
לְמִימַר כְּפִתְגָמִיא הָאֲלִין עֲבָרָא
עֲבָרָא וְתַקֵּן רַבּוּנָה: כ וַיִּדְבֹּר רַבּוּנָה
דְּיוֹסָף יֵתָה וַיְהִיבָהּ בְּבֵית אָסִירִי
אֶתְרָא דִּי אָסִירִי מִלְּקָא אָסִירִין
וְהָיָה תַּמָּן בְּבֵית אָסִירִי: כא וְהָיָה
מִימָרָא דִּי בְּסַעֲדָה דְּיוֹסָף וַיִּגְדֹּל
לֵה חֶסֶדָא וַיְהִיבָהּ לְרַחֲמִין בְּעֵינֵי
רַב בֵּית אָסִירִי: כב וַיְהִיב רַב בֵּית
אָסִירִי בִּידָא דְּיוֹסָף יֵת כָּל
אָסִירִיא דִּי בְּבֵית אָסִירִי וַיֵּת כָּל
דְּעֲבָדִין תַּמָּן מִמִּימְרָה הָיָה

בראשית לט וישב קסא

יב וְתַתְּפֹשֶׁהוּ בְּבִגְדוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָּה עָמִי וַיַּעֲזֹב
בְּגָדוֹ בִּידָה וַיֵּנֶם וַיֵּצֵא הַחוּצָה: יג וַיְהִי
כִּרְאוֹתָהּ כִּי־עֹזֵב בְּגָדוֹ בִּידָה וַיֵּנֶם הַחוּצָה:
יד וְתִקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵּיתָהּ וְתֹאמַר לָהֶם לֵאמֹר
רְאוּ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עֲבָרִי לְצַחֵק בָּנוּ בָּא אֵלַי
לְשֹׁכֵב עָמִי וְאֶקְרָא בְּקוֹל גְּדוֹל: טו וַיְהִי
כְּשִׁמְעוּ כִּי־הִרְיַמְתִּי קוֹלִי וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ
אֶצְלִי וַיֵּנֶם וַיֵּצֵא הַחוּצָה: טז וַתִּנָּח בְּגָדוֹ
אֶצְלָהּ עַד־בּוֹא אֲדֹנָיו אֶל־בֵּיתוֹ: יז וַתִּדְבֹּר
אֵלָיו בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר בָּא אֵלַי הָעֶבֶד
הָעֲבָרִי אֲשֶׁר־הִבֵּאתָ לָנוּ לְצַחֵק בִּי: יח וַיְהִי
כִּהְרִימִי קוֹלִי וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי וַיֵּנֶם
הַחוּצָה: יט וַיְהִי כְּשִׁמְעַע אֲדֹנָיו אֶת־דְּבָרֵי
אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דִּבְרָה אֵלָיו לֵאמֹר בַּדְּבָרִים
הָאֵלֶּה עָשָׂה לִי עֲבָדְךָ וַיַּחַר אָפּוֹ: כ וַיִּקַּח
אֲדֹנִי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל־בֵּית הַפֹּהַר מְקוֹם
אֲשֶׁר־אֲסוּרֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי־שֵׁם
בְּבֵית הַפֹּהַר: כא וַיְהִי יְהוָה אֶת־יוֹסֵף וַיְט
אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן חֲזוֹ בְּעֵינָי שֶׁר בֵּית־הַפֹּהַר
בִּיד־יוֹסֵף אֵת כָּל־הָאֲסוּרִים אֲשֶׁר בְּבֵית הַפֹּהַר וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר עֹשִׂים

רש"י

של אֲדֹנִי וכו', כדליתא במסכת סוטה (סז:) (יד) ראו הביא
דנו. הרי זה לשון קלרה, הניא לנו ולא פירש מי הניא, ועל
בעלה אומרת כן: עברי. מעבר הנה, מזני עבר:
(טו) אדניו. של יוסף: (יז) בא אֵלַי. למקצ, העני העברי
אשר הבאת לנו: (יט) ויהי כשמוע אדניו וגו'. נשעת

שפתי חכמים הקצר

אלי לצחק כי העבד העברי אשר הבאת לנו (גו"א). י. הוסיף התרגום
במלת מתעבד, דרצונו לומר שהיו לו עבדים תחתיו והוא היה רק המקצה
והמפקד עליהם מה לעשות (מנח"י). יא. ואין פירושו בדבר שה' אתו,

זה הוא למותר. ת. פירשו התוספות בשם רבינו משה הדרשן (שם ד"ה
באותה שעה) מדכתיב 'ואין איש מאנשי הבית שם בבית', משמע דאיש אחר
היה בבית ומנו יעקב (מהרש"ל). ט. ויהיה סדר הכתוב לפי כוונתו, 'בא